

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2022

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het bakkersbedrijf

Inhoudsopgave

1. Inleiding	2
2. Ontwikkelingen 2022 en vooruitblik 2023	3
3. Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen	6
4. Uitsluitingsbeleid	9
5. Stembeleid	11
6. Engagementbeleid.....	17
7. Impactbeleggen & maatschappelijke impact.....	25
8. Duurzaamheidskenmerken in de beleggingsportefeuille	27
9. IMVB-convenant	31
Bijlage 1 – Principes van het UN Global Compact	34
Bijlage 2 – Uitsluitingslijst per criterium	35

1. Inleiding

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het bakkersbedrijf heeft een uitgewerkt beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen. Een duurzaam beleggingsbeleid richt zich op het betrekken van afwegingen op het vlak van milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings)bestuur in de beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten. Vanuit het fonds en zijn achterban wordt er waarde gehecht aan het betrekken van duurzaamheid in brede zin bij het maken van beleggingsbeslissingen en het beheren van de portefeuilles. We willen naast het bieden van een goed pensioen ook bijdragen aan een leefbare wereld voor huidige en toekomstige generaties. In dit jaarverslag doen wij verslag van de resultaten van het beleid en de manier waarop het bestuur het afgelopen jaar heeft gewerkt aan het realiseren van de doelstellingen.

Met vriendelijke groet namens het Bestuur

2. Ontwikkelingen 2022 en vooruitblik 2023

Het vakgebied van maatschappelijk verantwoord beleggen is volop in beweging, mede daarom heeft het fonds in 2022 nieuwe stappen gezet in het MVB-beleid. Onderstaand is een beschrijving gegeven van de belangrijkste ontwikkelingen rond Maatschappelijk Verantwoord Beleggen en blikken we vooruit op de te verwachten acties voor 2023.

IMVB-convenant

Het bestuur heeft eind 2018 het IMVB-convenant ondertekend. Het doel van het convenant is een verdere verankering van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights in het MVB-beleid van Nederlandse pensioenfondsen. Sinds ondertekening hebben we al vele stappen genomen om deze richtlijnen in het beleggingsbeleid en in de bestuurlijke cyclus te verankeren. Daarbij staat het gedrag van ondernemingen waarin we beleggen in relatie tot belangrijke thema's zoals mensenrechten, corruptie of het milieu, centraal. Sinds 2021 gaan we op gestructureerde wijze een dialoog aan met de geïdentificeerde schenders van de internationale normen, met als doel de schending op te heffen en herstel en verhaal te bieden aan gedupeerden. De meest grove schenders van richtlijnen kunnen zich niet in de beleggingsportefeuille bevinden, omdat wij die op voorhand uitsluiten. Maar we spreken ook een bredere groep van ondernemingen aan, die wellicht niet tot de meest grove schenders behoren, maar nog altijd een hoge negatieve impact hebben op lokale samenlevingen of milieu. In hoofdstuk 9 beschrijven we in meer detail welke stappen in 2022 zijn gezet en rapporteren we over de acties waaraan wij ons via het convenant hebben gecommitteerd.

Nieuwe Europese MVB-wetgeving

In 2022 heeft het pensioenfonds de tweede fase van de Europese MVB-wetgeving geïmplementeerd. Deze Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), ofwel informatieverschaffings-verordening, is bedoeld om consumenten van beleggingsproducten meer duidelijkheid te bieden over het duurzaamheidsgehalte van het product. In Europees verband worden pensioenfondsen ook gezien als aanbieders van beleggingsproducten, en daarmee is de wetgeving ook van toepassing op het pensioenfonds, temeer omdat het fonds stuurt op milieu- en sociale kenmerken en de pensioenregeling daarom als een artikel 8 fonds onder deze wetgeving heeft geclassificeerd.

Daarom heeft het pensioenfonds in 2022 onderstaande documentatie opgesteld en op de website gepubliceerd:

Document	Inhoud
Verklaring Ongunstige Effect op Duurzaamheid	Aanbieders van beleggingsproducten dienen te publiceren of en zo ja hoe zij 18 verplichte en minste 2 optionele <i>ongunstige effecten</i> meenemen in het beleggingsbeleid
Precontractuele Informatieverschaffing	Deelnemers van het fonds kunnen via dit voorgeschreven template kennis nemen van het MVB-beleid van het pensioenfonds en de minimale garanties rondom MVB die het fonds afgeeft.
SFDR Website Teksten	De belangrijkste MVB-elementen in 12 voorgeschreven rubrieken gerangschikt.

In 2023 zal het fonds nog twee SFDR-rapportages publiceren, waarmee de implementatiefase van de SFDR ten einde komt. Het fonds zal hierna doorlopend periodiek moeten blijven rapporteren zodat het de deelnemers van het pensioenfonds op voorgeschreven wijze informeert.

Klimaat Actieplan

Als ondertekenaars van het Nederlands Klimaatakkoord voor de Financiële sector heeft het fonds in 2022 een Klimaat Actieplan geformuleerd en gepubliceerd. Het Klimaat Actieplan bevat concrete

decarbonisatiedoelstellingen voor de relevante asset categorieën en een overzicht van de beleidsinstrumenten die worden ingezet om bij te dragen aan de doelen van het Akkoord van Parijs.

Het fonds heeft de ambitie om de absolute CO₂-uitstoot van de beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en onroerend goed in 2030 significant te hebben gereduceerd. Dit meten we aan de hand van de gemiddelde CO₂-intensiteit (uitstoot per miljoen Euro omzet). Voor de helft van de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten zijn we daarom begin 2022 overgestapt van de traditionele (marktwaardegewogen) benchmark naar een EU Klimaatbenchmark. Begin 2023 gaat deze benchmark ook voor de andere helft van de allocatie worden gebruikt.

Daarnaast willen onze beleggingen in Groene obligaties vergroten, om op die manier een bijdrage te leveren aan de financiering van de energietransitie.

Het fonds is sinds begin 2022 lid van de Institutional Investor Group on Climate Change. Dit is een Europees netwerk, waaraan in totaal meer dan 360 institutionele beleggers uit 22 Europese landen deelnemen. Door deelname heeft het fonds toegang tot een breed spectrum van activiteiten en mogelijkheden, zoals presentaties, beleidsdocumenten, workshops, webinars en nieuwsbrieven. Climate Action 100+ is een internationaal samenwerkingsverband van zo'n 600 investeerders en vermogensbeheerders heeft als doel de activiteiten van de 166 meest CO₂-intensieve bedrijven in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. Via engagement worden bedrijven gestimuleerd om te komen tot een goed ontwikkeld klimaatbeleid, reductie van CO₂-uitstoot en meer transparantie op het gebied van klimaat impact (in lijn met de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures). Het fonds is sinds 2022 'supporter' geworden van Climate Action 100+ en neemt niet zelf deel aan de engagementactiviteiten, maar ondersteunt publiekelijk de doelstellingen en initiatieven.

In 2022 hebben we (opnieuw) aandacht besteed aan het identificeren van de belangrijkste duurzaamheidsrisico's voor de beleggingen, waarbij we niet alleen naar klimaatrisico's hebben gekeken. Per risico hebben we bepaald of de door ons getroffen beheersmaatregelen voldoende effectief zijn.

Vooruitblik 2023

In 2023 zal het bestuur zich beraden over het inrichten van een apart beleid voor landen. Daarbij zal een afweging worden gemaakt tussen enerzijds de wens om een normatieve ondergrens te hanteren en anderzijds de consequenties daarvan voor het verwacht rendement en de kosten. Een factor hierbij is dat een gedeelte van de veel beleggingen in staatsobligaties op dit moment landen die voor uitsluiting in aanmerking komen worden ingevuld via beleggingsfondsen waar geen eigen beleid in kan worden geïmplementeerd.

Daarnaast zal het fonds verder gaan met de implementatie van het Klimaat Actieplan. Dit betreft het realiseren van decarbonisatiestrategieën voor aandelen opkomende markten, investment-grade bedrijfsobligaties en high yield. Ook zal gekeken worden of het stembeleid met het oog op het Klimaat Actieplan moet worden aangepast. Daarnaast heeft het fonds doelstellingen geformuleerd ten aanzien van de allocaties naar groene obligaties. Om dit te realiseren zal het fonds in 2023 een stappenplan formuleren. Ook zal onderzocht worden welke andere mogelijkheden er zijn om bij te dragen aan klimaatoplossingen, bijvoorbeeld via illiquide (impact)oplossingen.

Zodra mogelijk zal het fonds een nulmeting verrichten op het percentage "EU Taxonomy-alignment" van de (aandelen en obligatie) portefeuille. EU Taxonomy alignment betekent dat er wordt geïnvesteerd in activiteiten die volgens de EU Taxonomie als duurzaam worden geclassificeerd. Op basis van de nulmeting zal het fonds vervolgens een ambitie formuleren ten aanzien van de gewenste percentage Taxonomy alignment van de portefeuille of delen daarvan.

Naast aandacht voor klimaatverandering wil het fonds in 2022 ook aandacht besteden aan de risico's van het verlies aan biodiversiteit. Dit thema krijgt steeds meer aandacht en heeft grote samenhang met

klimaatverandering. Om een beter inzicht te krijgen in de biodiversiteitsrisico's op portefeuilleniveau zal een eerste analyse worden uitgevoerd, als input voor verdere besluitvorming.

3. **Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen**

Een duurzaam beleggingsbeleid richt zich op het betrekken van afwegingen op het vlak van milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings)bestuur ("ESG") in onze beleggingsbeslissingen, aanvullend op de gebruikelijke financiële aspecten.

Visie op maatschappelijk verantwoord beleggen

Door ESG-elementen ook te betrekken in de keuzes voor beleggingen worden in de visie van het bestuur van Bpf Bakkers neerwaartse risico's gereduceerd. Negatief gedrag van ondernemingen op een van deze immateriële factoren leidt immers tot materiële risico's in de portefeuille en daarmee voor het fonds en de deelnemers. Het overtreden van veiligheidsvoorschriften voor medewerkers, het hanteren van een onzuivere governance structuur en het niet naleven van milieuregelgeving zijn activiteiten die wellicht op korte termijn financieel gewin opleveren, maar op langere termijn aanzienlijke schade kunnen veroorzaken.

Dit leidt daarmee tot een financieel risico, maar tevens tot een reputatierisico voor het fonds. We willen niet worden geassocieerd met bedrijven die zich niet aan elementaire uitgangspunten rondom milieu, sociale omstandigheden en ondernemingsbestuur houden.

In de beleggingsbeginselen is deze visie eveneens verwoord:

Wij verwachten van duurzame beleggingen op lange termijn een betere rendement-/risico verhouding dan van niet-duurzame beleggingen. Wij geloven dat beleggingen alleen goed kunnen renderen als samenlevingen zich goed kunnen ontwikkelen.

Dit wordt als volgt toegelicht:

Maatschappelijk verantwoord beleggen en duurzaamheid vormen een integraal uitgangspunt bij het beleggingsbeleid. Wij vullen dit principe in binnen alle onderdelen van de beleggingsportefeuille waarbinnen dit mogelijk is. Uiteindelijk draagt dit ook bij aan een betere leefomgeving voor de achterban. Wij hebben de ambitie om meer te doen dan wettelijk verplicht is. De mening van de achterban weegt mee bij de bepaling van het duurzaamheidsbeleid. Wij onderschrijven de PRI en hebben het IMVB Convenant en het Klimaatakkoord ondertekend en geven hier uitvoering aan in ons duurzaamheidsbeleid.

We doen dit door:

- in de beleggingsportefeuille rekening te houden met duurzaamheidsrisico's en -kansen;
- bedrijven waarin wij investeren aan te zetten tot maatschappelijk verantwoord handelen;
- het in toenemende mate investeren in en stimuleren van activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan een meer duurzame wereld;
- maatschappelijk ongewenste activiteiten niet te financieren.

Het fonds wil daarnaast transparant zijn over het gevoerde beleid, en over de effecten van dit beleid (voor zover direct zichtbaar). Het bestuur zorgt er daarbij voor dat het beleid aansluit bij de ambitie van de belanghebbenden in het fonds.

Beleid

Het duurzaamheidsbeleid is uitgewerkt conform beschreven in de beleggingsbeginselen. Hierin is het volgende opgenomen:

Wij verwachten van duurzame beleggingen op lange termijn een betere rendement-/risico verhouding dan van niet-duurzame beleggingen. Wij geloven dat beleggingen alleen goed kunnen renderen als samenlevingen zich goed kunnen ontwikkelen.

Het fonds wenst aan alle drie de ESG-pijlers, te weten milieu/klimaat (E), sociale verhoudingen (S) en ondernemingsbestuur (G) voldoende aandacht besteden. Wel beschouwen we de klimaatuitdagingen waar de maatschappij voor staat als het meest urgent, vanwege de beperkte tijdspanne waarin actie kan worden ondernomen ter mitigatie van deze problematiek. Ook denken we dat klimaatverandering het duurzaamheidsrisico is dat de meeste impact heeft in financiële termen. Daarom geeft het fonds dit specifieke thema een hoge prioriteit. Daarnaast wenst het fonds ook op andere duurzaamheidskenmerken sturing te geven, zoals bijvoorbeeld milieu- en/of sociale doelstellingen.

Het bestuur heeft op basis van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties (SDGs) besloten zich te richten op doelen 7 (betaalbare en duurzame energie) en 12 (verantwoorde consumptie en productie) als focuspunten voor het te voeren beleid. Daaraan is in 2021 doel 3 (goede gezondheid en welzijn) toegevoegd, een thema dat door deelnemers belangrijk wordt gevonden. Een gerichte benadering heeft de voorkeur boven een brede benadering van alle SDG's. De drie geselecteerde doelen sluiten goed aan bij het karakter van onze sector.

Het fonds draagt waar mogelijk positief bij aan deze SDGs door ondernemingen via het betrokkenheidsbeleid (zie hoofdstuk 6) te stimuleren om bij te dragen aan het behalen van deze SDGs.

De voor SDG3 vastgestelde subdoelen liggen veelal op het terrein van publieke gezondheidszorg. Dit maakt het thema minder geschikt voor engagement met bedrijven. We onderzoeken in 2022 of we via participatie aan samenwerkingsverbanden of initiatieven op het terrein van gezondheidszorg dit thema verder kunnen ondersteunen.

Beleidsdoelstellingen

Het bestuur heeft verschillende instrumenten om het duurzaam beleggingsbeleid vorm te geven. Deze instrumenten zijn onder te verdelen naar de doelstelling die wordt nagestreefd:

(i) Stoppen

Er is een aantal activiteiten waar het fonds niet mee geassocieerd wil worden en waarvan de doelstelling is om deze te verminderen of zelfs uit te bannen door deze niet te financieren. Een voorbeeld hiervan is kinderarbeid. Het instrument dat het fonds hiervoor inzet is uitsluiting van bedrijven op basis van vooraf gedefinieerde criteria.

(ii) Verbeteren

Activiteiten waar het fonds niet achter staat maar waar verwacht wordt dat door invloed uit te oefenen verandering kan worden gerealiseerd. Een voorbeeld hiervan is het beloningsbeleid van ondernemingen. Het fonds heeft daarom een stembeleid vastgesteld om de invloed als aandeelhouder in de praktijk te brengen. Dit draagt ook bij aan voorkoming, vermindering en/of beperking van negatieve gevolgen door ondernemingen die zich in de beleggingsportefeuille bevinden. De centrale

doelstelling van het dialoog- en stembeleid is om (maatschappelijke) langetermijn waardecreatie te verhogen

(iii) Stimuleren

Activiteiten waar het fonds verwacht door gericht te investeren een positieve bijdrage te leveren aan een meer duurzame wereld. Een voorbeeld hiervan is het beleggen in duurzame projecten.

Reikwijdte van beleid

Het beleid wordt toegepast op ondernemingen in de aandelen- en vastrentende portefeuilles op naam van Bpf Bakkers. Beleggingsfondsen vallen indirect binnen scope van dit beleid, daarbij wordt in de selectie, monitoring en evaluatie het ESG-beleid van zowel de strategie als de beheerder beoordeeld.

Indien banken, tegenpartijen of vermogensbeheerders op basis van de uitsluitingslijst worden uitgesloten als belegging worden deze niet automatisch uitgesloten als bank, tegenpartij en/of vermogensbeheerder maar wordt in het bestuur besproken welke actie hier op volgt.

Inzet van instrumenten

Het beleid wordt toegepast door de volgende beleidsinstrumenten in te zetten:

- Uitsluitingenbeleid
- Stembeleid
- Engagementbeleid
- Impactbeleggen, o.m. groene obligaties
- ESG-integratie

De volgende tabel toont in welke categorieën deze instrumenten worden ingezet en op welke wijze.

Categorie	Vorm	Beheerder	Uitsluitingen	Stemmen	Engagement	ESG/Impact	ESG Integratie	SFDR
Staatsobligaties (LDI)	mandaat	NN IP	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-	✓	8
Groene obligaties	mandaat	Amundi	Eigen Beleid	n.v.t.	Eigen Beleid	Energietransitie	✓	8
Bedrijfsobligaties	mandaat	Abrdn	Eigen Beleid	n.v.t.	Eigen Beleid	CO ₂ & ESG risicoscore beter dan benchmark	✓	8
Hypotheken	fondsen	Aegon&ASR	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	-		8
High Yield	fonds	Robeco	Beleid beheerder	n.v.t.	Eigen Beleid	-	✓	8
EMD Hard currency	fonds	Neuberger Berman	Beleid beheerder	n.v.t.	Eigen Beleid	-	✓	8
EMD Local currency	fonds	Colchester&SSGA	Beleid beheerder	n.v.t.	Eigen Beleid	-		6
Aandelen Ontwikkeld (factor)	mandaat	AQR	Eigen Beleid	Eigen Beleid	Eigen Beleid	CO ₂ & ESG risicoscore beter dan benchmark	✓	8
Aandelen Ontwikkeld (passief, klimaatbenchmark)	mandaat	NT	Eigen Beleid	Eigen Beleid	Eigen Beleid	Klimaatbenchmark, CO ₂ & ESG risicoscore lager dan benchmark	✓	8
Aandelen Opkomend	mandaat	JPMorgan	Eigen Beleid	Eigen Beleid	Eigen Beleid	CO ₂ & ESG risicoscore beter dan benchmark	✓	8
Vastgoed	fondsen	Divers	n.v.t.					6 & 8
Private Equity	mandaat	Lombard Odier	n.v.t.				✓	n.v.t.

4. Uitsluitingsbeleid

Het fonds sluit investeringen in bedrijven uit die in hun bedrijfsvoering of producten en diensten niet aan de minimale eisen voor een duurzaam beleid voldoen. Het fonds heeft hier acht criteria voor gedefinieerd.

Uitsluitcriteria

Wettelijke uitsluitingen

Het fonds sluit conform het wettelijk verbod bedrijven uit die betrokken zijn bij de productie van clustermunitie. Ook voldoen we aan de wettelijke sancties die getroffen zijn tegen landen, bedrijven of personen.

Betrokken bij de productie van controversiële wapens

Naast de uitsluiting van clustermunitie hanteert het fonds een uitsluitingsbeleid op overige controversiële wapens die niet onder de wetgeving vallen (zoals biologische / chemische wapens, witte fosfor, verarmd uranium en kernwapens). Bedrijven die meer dan 5% van hun omzet uit de productie van deze wapens halen worden door het fonds uitgesloten.

Niet naleven van de UN Global Compactrichtlijnen

De UN Global Compact-richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties. In deze richtlijnen zijn tien principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie opgenomen. De principes zijn gebaseerd op de Universele verklaring van de rechten van de mens, internationaal erkende verklaringen, zoals bijvoorbeeld van de International Labour Organization, en conventies van de Verenigde Naties. Het fonds beoordeelt ondernemingen op deze criteria. Als op één van deze criteria onvoldoende wordt gescoord, wordt de onderneming uitgesloten uit de portefeuille. Zie bijlage 1 voor de principes van het UN Global Compact.

Een hoge score op ESG-controversies

Het fonds wil ook niet beleggen in ondernemingen die een controversieel beleid voeren op enkele ESG-karakteristieken. Dit leidt tot een reputatierisico voor het fonds. Ondernemingen die op dergelijke “ESG controversies” een zeer slechte score halen worden daarom eveneens uitgesloten.

Betrokkenheid bij kinderarbeid

Het fonds sluit bedrijven uit die direct betrokken zijn bij kinderarbeid en/of waarbij in de productieketen sprake is van incidenten gerelateerd aan kinderarbeid. Kinderarbeid is ook al een van de uitsluitingsgronden van UN Global Compact, maar met dit additionele criterium worden meer bedrijven uitgesloten.

Betrokkenheid bij genetisch gemodificeerde planten en zaden

Als fonds dat een sterke band heeft met de voedselvoorziening wordt er niet geïnvesteerd in bedrijven die betrokken zijn bij genetische modificatie van zaden en planten. Deze betrokkenheid is het geval als meer dan 5% van de omzet uit deze activiteiten wordt behaald.

Betrokkenheid bij productie van tabak en/of tabaksproducten

Met ingang van 2021 heeft het fonds ook ondernemingen uitsluiten die betrokken zijn bij de productie van tabak en/of tabaksproducten uitgesloten. Dit mede naar aanleiding van de uitkomsten van een onderzoek onder werkgevers en deelnemers, waaruit bleek dat een meerderheid vóór het uitsluiten van deze sector was.

Niet succesvol afgeronde dialoog

Mocht een onderneming in een periode van maximaal drie jaar onvoldoende verbetering boeken binnen de dialoog naar aanleiding van een schending van internationale normen dan is dit voor het

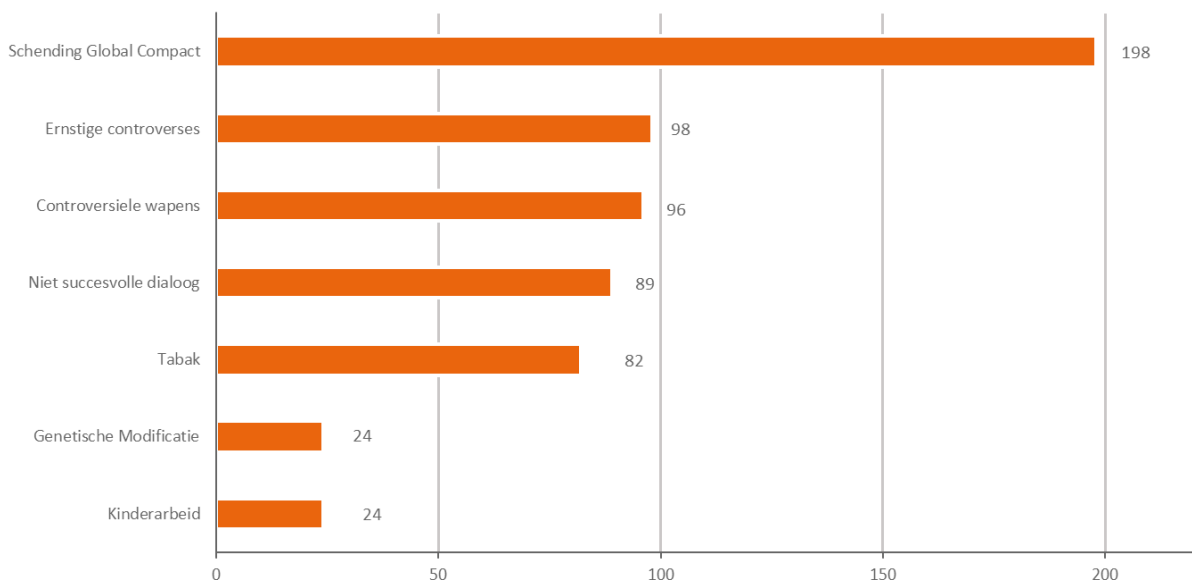
fonds aanleiding om deze onderneming toe te voegen aan de uitsluitingslijst. Maatstaf hierbij vormen de vooraf per dialoog vastgestelde criteria (KPI's). Indien er sprake is van te weinig vooruitgang of te weinig respons op deze criteria wordt de dialoog beëindigd en wordt de onderneming uitgesloten van de beleggingsportefeuille.

Implementatie

De implementatie wordt gebaseerd op de data en analyses van Sustainalytics. Elk kwartaal levert Sustainalytics een overzicht van de uit te sluiten ondernemingen op basis van een vertaling van bovengenoemde uitsluitingscriteria naar de beoordelingen van Sustainalytics. Deze lijsten worden gedeeld met de beheerders van de portefeuilles die direct op naam van het fonds staan. De beheerders voeren de uitsluitingen vervolgens door in hun portefeuilles. Het uitsluitingsbeleid is niet van toepassing op posities in beleggingsfondsen, omdat de vermogensbeheerder hierover beslist.

Resultaten uitsluitingsbeleid

Het uitsluitingsbeleid resulteert per ultimo 2022 in de volgende uitgesloten aantallen entiteiten per criterium, zie onderstaand overzicht.

Bron: Sustainalytics

Sommige bedrijven worden op grond van meerdere criteria uitgesloten. Het totaal aantal uitgesloten ondernemingen is dus minder dan de som van het aantal per criterium. De uitsluitingslijsten per criterium zijn opgenomen in bijlage 2.

5. Stembeleid

Uitgangspunten en thema's

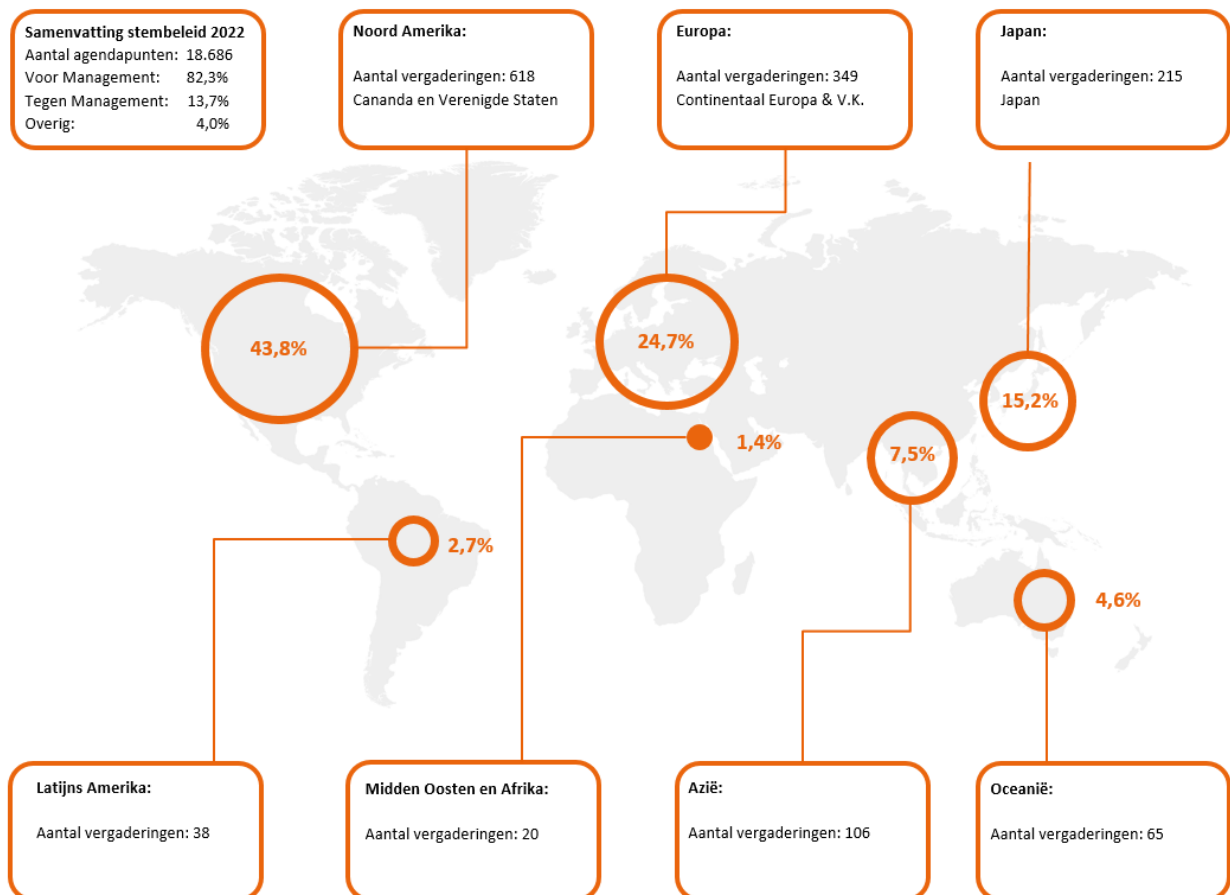
Het fonds voert een eigen stembeleid, dit doen wij om de financiële belangen van onze beleggingen voor onze deelnemers te behartigen. Ook doen we dit omdat we onze invloed als aandeelhouder positief kunnen aanwenden om ondernemingen tot duurzaam gedrag aan te zetten. De uitvoering van het stembeleid vindt plaats door NN Investment Partners (NNIP). NNIP maakt hierbij gebruik van stemadviezen van het gespecialiseerde onderzoeksbureau Glass Lewis. Voor het stembeleid hanteert het fonds een aantal belangrijke uitgangspunten die leiden tot het inleggen van de VOOR- of TEGEN-stemmen. Deze uitgangspunten hebben betrekking op de volgende thema's:

- Benoeming van bestuurders en niet-uitvoerend bestuurders ('commissarissen')
- Samenstelling van bestuur en onafhankelijkheid bestuurders
- Beloningsbeleid
- Kapitaalstructuur, Fusies & Overnames
- Milieu, sociale en ethische kwesties

Een verdere uitwerking van deze thema's en de wijze waarop ons stembeleid is vormgegeven is te vinden op [onze website](#).

Omvang en regioverdeling van stemactiviteiten

Gedurende 2022 heeft het fonds bij 1.411 aandeelhoudersvergaderingen een stem uitgebracht op 18.686 agendapunten. De regionale verdeling van deze stemmen was als volgt:

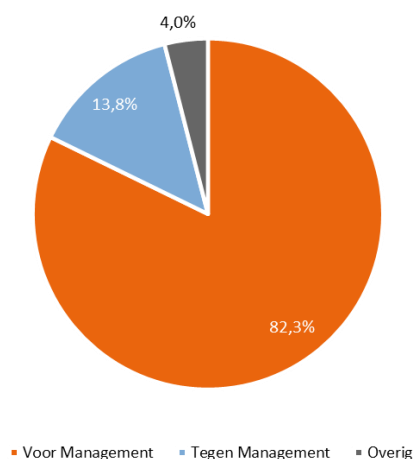

Bron: Glass Lewis

Algemeen stemgedrag 2022

Wij hebben in 2022 op onderstaande manier onze stemmen ingelegd op de aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen waarin wij op dat moment belegd waren.

**Percentage uitgebrachte stemmen
vóór of tegen management**

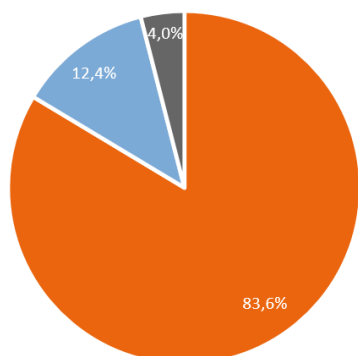
Bron: Glass Lewis

Dit betekent dat wij het in 82,3% van de agendapunten eens waren met het advies dat het bestuur van de onderneming gaf. In 13,8% van de gevallen hebben wij het bestuur niet gevolgd in het advies en in 4,0% van de gevallen hebben wij ons van stemmen onthouden, of betrof het een agendapunt waarop niet gestemd kon worden.

Het overgrote deel (97%) van de agendapunten waarop wij kunnen stemmen is door het ondernemingsbestuur op de agenda geplaatst. Deze agendapunten hebben veelal betrekking op bestuurszaken zoals, het benoemen van nieuwe bestuurders, het uitgeven van nieuwe aandelen, fusies & overnames, beloningsbeleid en wijzigingen in statuten. Een kleiner, maar niet onbelangrijk deel van de voorstellen, wordt door aandeelhouders op de agenda geplaatst. Deze laatste categorie agendapunten heeft vaak betrekking op kwesties die wij vanuit maatschappelijk oogpunt belangrijk vinden, zoals voorstellen rond klimaatverandering, milieu, of mensenrechten. In onderstaande grafieken is zichtbaar hoe wij op deze beide categorieën hebben gestemd.

De grafiek links toont het stemgedrag op agendapunten die door het ondernemingsbestuur zijn ingediend. In deze gevallen hadden wij in 12,4% een afwijkende mening van die van het bestuur. In de grafiek rechts, voorstellen vanuit aandeelhouders, is te zien dat we frequenter (in 42,1% van de agendapunten) een afwijkende visie hebben ten opzichte van die van het ondernemingsbestuur. Het aantal keer dat wij het advies van het bestuur niet volgen is substantieel hoger voor agendapunten die door aandeelhouders zijn ingebracht.

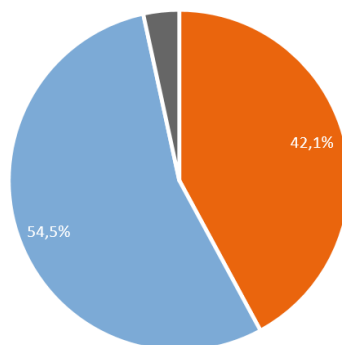
**Percentage uitgebracht stemmen
Voorstellen bestuur**

■ Voor Management ■ Tegen Management ■ Overig

Bron: Glass Lewis

**Percentage uitgebrachte stemmen
voorstellen aandeelhouders**

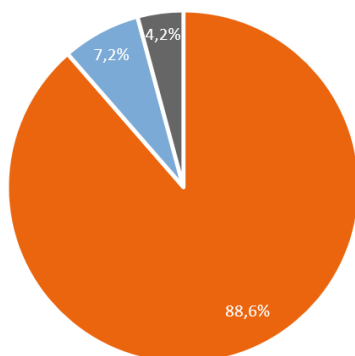

■ Voor Management ■ Tegen Management ■ Overig

Stemgedrag naar belangrijkste thema's in 2022

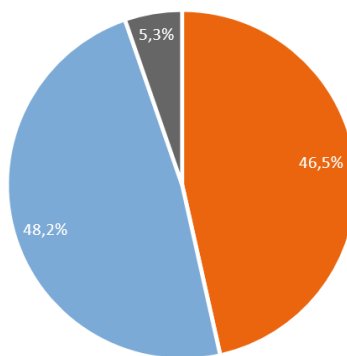
De agendapunten waarop wij hebben gestemd tijdens aandeelhoudersvergaderingen zijn in verschillende thema's onder te verdelen. De klassieke bestuursthema's zijn de benoeming van bestuurders en de voorstellen rond gevoerd beloningsbeleid. In onderstaand overzicht is in de grafiek links te zien dat wij in 88,6% van de gevallen voor de benoeming van bestuurders hebben gestemd, en in 7,2 van de gevallen tegen deze voorgestelde benoeming. Een voorbeeld van een stem tegen de benoeming is wanneer een te groot deel van het bestuur niet onafhankelijk is. Wanneer te veel bestuurders niet onafhankelijk zijn, loopt de onderneming risico dat afwijkende, maar belangrijke meningen worden genegeerd. Op het vlak van beloningsbeleid (grafiek rechts) stemden wij in 46,5% voor het beloningsvoorstel en in 48,2% tegen het voorstel. Dit laatste doen wij onder andere wanneer de voorgestelde beloning van het bestuur niet in lijn is met de (financiële) prestaties van de onderneming.

**Percentage uitgebrachte stemmen
benoeming bestuurders**

■ Voor ■ Tegen ■ Overig

**Percentage uitgebrachte stemmen
beloning bestuurders**

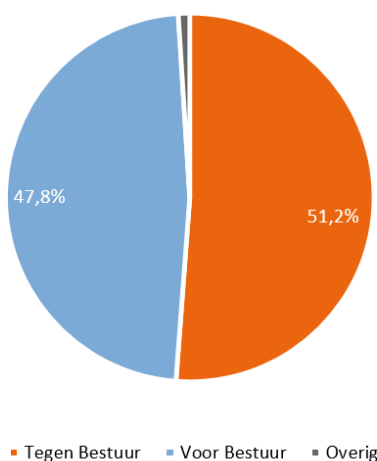

■ Voor ■ Tegen ■ Overig

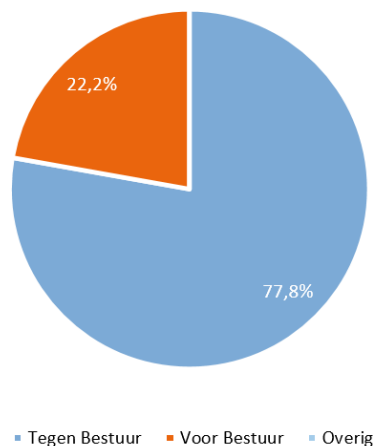
Bron: Glass Lewis

Thema's die veelal via aandeelhouders op de agenda worden geplaatst liggen op sociale- of milieu & klimaat-thematiek. Bij sociale kwesties (grafiek links) kan worden gedacht aan agendapunten rond mensenrechten of arbeidsnormen. Op dit type agendapunt stemden wij in 51,2% van de gevallen tegen het standpunt van het bestuur en in 47,8% voor het standpunt van het bestuur. Bij milieu- en klimaatgerelateerde agendapunten (grafiek rechts) verschilden wij in 77,8% van de gevallen van mening met het bestuur.

Percentage uitgebrachte stemmen voorstellen aandeelhouders mensenrechten & arbeidsnormen

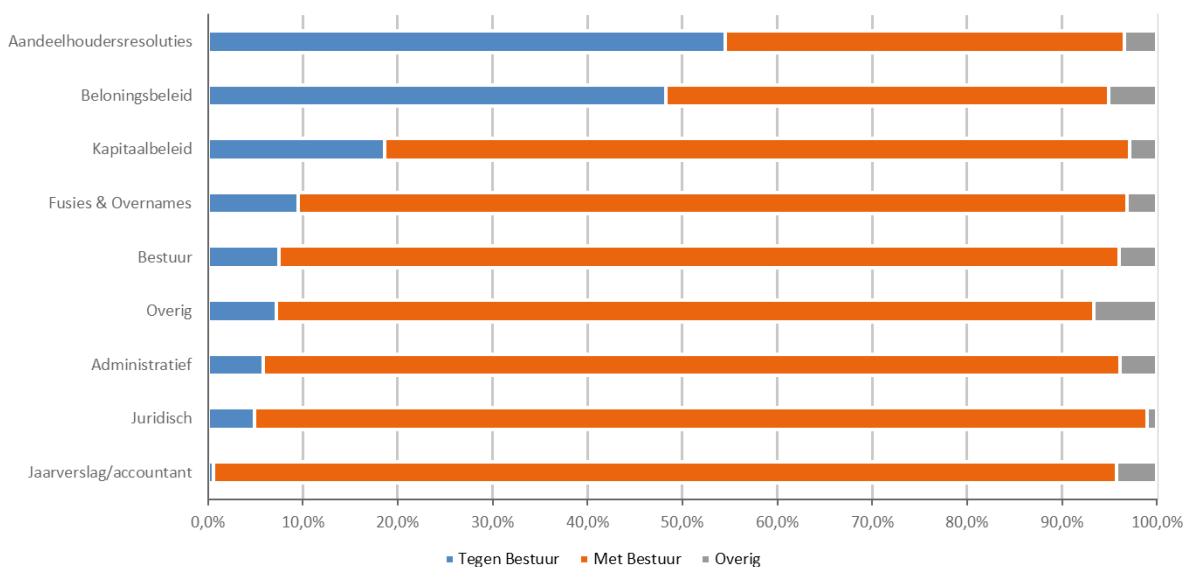

Percentage uitgebrachte stemmen voorstellen aandeelhouders milieu & klimaat

bron: Glass Lewis

Zie onderstaand overzicht voor ons stemgedrag op alle thema's.

Bron: Glass Lewis

Praktijkvoorbeeld: stembeleid & mensenrechten

Binnen het stembeleid heeft het fonds expliciet oog voor sociale- en milieuthema's. Gedurende 2022 heeft het fonds bij meerdere ondernemingen tijdens de aandeelhoudersvergaderingen voor een resolutie gestemd rond het thema mensenrechten. De agendapunten die door aandeelhouders op de agenda zijn geplaatst, roepen het bestuur van de onderneming op om te rapporteren over de uitvoering van het mensenrechten en personeelsbeleid. Het betreft onder andere de volgende ondernemingen waarin het pensioenfonds aandelen bezit:

In 2022 was er een toenemend aantal aandeelhoudersresoluties gericht op maatschappelijke onderwerpen. Zo werden er op de aandeelhoudersvergadering van **Walt Disney Co** van 9 maart 2022 meerdere agendapunten ingediend die betrekking hadden op sociale kwesties. Een daarvan betrof een aandeelhoudersresolutie die gericht is op het adresseren van de loonongelijkheid. De indiener van deze resolutie verzocht het bedrijf om te rapporteren over de loonverschillen tussen etniciteit en geslacht, inclusief bijbehorende beleids-, reputatie-, concurrentie- en operationele risico's en risico's gerelateerd aan het werven en behouden van divers talent. Wij ondersteunen het verzoek om hier meer transparantie over te verlenen en stemden daarom ook mee met deze resolutie.

Ook op de aandeelhoudersvergadering van **Apple Inc.** op 4 maart werd er door aandeelhouders aandacht gevraagd voor sociale kwesties waar het bedrijf mee te maken heeft, bijvoorbeeld voor de arbeidsomstandigheden in de toeleveringsketen van het bedrijf. Wij ondersteunden de resolutie die het bedrijf vraagt om transparantie te bieden over de effectiviteit van zijn initiatieven die gericht zijn op het respecteren van mensenrechten in de toeleveringsketen. Naast de evidente ethische motivatie om hier aandacht voor te vragen, zal transparantie hierover ook het lange termijn belang van de aandeelhouders te goeden komen. Verder ondersteunden wij ook de aandeelhoudersresolutie, net als bij het Walt Disney Co, die het bedrijf verzoekt om te rapporteren over loonongelijkheid op basis van etniciteit en geslacht en daarmee gepaard gaande risico's. Ook stemden wij voor de aandeelhoudersresolutie waarbij het bedrijf wordt verzocht om een "burgerrechten audit" te laten uitvoeren. Een dergelijke audit moet inzicht geven in de negatieve impact van de activiteiten van het bedrijf op de burgerrechten van belanghebbenden. Wij sluiten ons aan bij de motivatie van de indiener van deze resolutie dat deze audit aandeelhouders kan helpen de effectiviteit van de initiatieven van Apple Inc, om het probleem van mogelijke ongelijkheid in zijn personeelsbestand aan te pakken en gerelateerde risico's te beperken.

Op de aandeelhoudersvergadering van **Starbucks Corp.** op 13 maart is de aandeelhoudersresolutie voorgelegd die betrekking had op de seksuele intimidatie en discriminatie op de werkvloer. De resolutie verzoekt het bestuur om zorg te dragen voor een jaarlijks openbaar verslag waarin de effectiviteit en resultaten van de inspanningen van het bedrijf worden beschreven en gekwantificeerd om intimidatie en discriminatie van werknemers te voorkomen. Het waarborgen van een veilige en inclusieve werkplek voor alle bedrijven vinden wij belangrijk. Zowel vanuit ethisch als risico oogpunt is het van belang dat bedrijven een veilige en inclusieve werkplek aanbieden. Wij kunnen ons vinden in de stelling van de indiener van de resolutie dat het redelijk is om inzicht te geven in welke initiatieven het bedrijf onderneemt om intimidatie en discriminatie te voorkomen. Op deze manier kunnen beleggers beter begrijpen hoe deze kwesties worden beheerd en of de investeringen en acties van het bedrijf resulteren in de gewenste effecten.

Praktijkvoorbeeld: stembeleid & klimaatverandering

Klimaatverandering is een belangrijk en relevant thema voor het pensioenfonds. Sinds 2019 hebben we een eigen klimaatbeleid. Eén van de doelstellingen is ondernemingen te stimuleren om CO2-reductie binnen de eigen invloedssfeer te realiseren. Het stembeleid is daarbij een belangrijk instrument. In 2022 hebben wij op meerdere aandeelhoudersvergaderingen agendapunten ondersteund die een duidelijke klimaatvisie, klimaatbeleid of klimaatdoelstellingen van de onderneming vroegen die tijdsgebonden en verifieerbaar zijn.

Bij het Noorse oliebedrijf **Equinor ASA** hebben wij echter onze stem gebruikt om tegen een voorstel van het bedrijf te stemmen op de aandeelhoudersvergadering van 11 mei. Equinor heeft een gedetailleerd transitieplan gepubliceerd waarin staat hoe ze hun “net zero” ambitie in 2050 willen realiseren. Tijdens de aandeelhoudersvergadering kregen aandeelhouders de mogelijkheid om middels hun stem aan te geven of zij dit plan goed genoeg vinden. Wij juichen toe dat oliebedrijven een dergelijke ambitie uitwerken in een transitieplan. Het plan van Equinor stelt echter teleur omdat het niet in lijn is met een decarbonisatiepad dat past bij een 1,5 graden scenario. De kapitaaluitgaven moeten namelijk sneller verschuiven van CO₂-intensieve infrastructuur naar schone oplossingen dan Equinor op basis van dit plan bereid is om te doen. Waar Equinor geen winstgevende schone opties kan vinden, zouden zij de uitkeringen aan de aandeelhouders moeten verhogen.

Het klimaattransitieplan van het Britse nutsbedrijf **National Grid PLC**, dat gas en elektriciteit in Europa en de VS levert, kon echter wel op steun van ons rekenen. Tijdens de aandeelhoudersvergadering van 11 juli stemde wij voor dit plan. Hoewel de uitslag van deze resolutie niet juridisch bindend was, zag het bestuur van dit bedrijf dit wel als een mogelijkheid om met aandeelhouders het gesprek aan te gaan over hun voornemens. In het transitieplan zet National Grid PLC de voornemens, acties en uitgangspunten van het bedrijf uiteen die in het staat stellen om zijn Scope 1, 2 en 3 emissiereductiedoelstellingen te bereiken die in lijn zijn met het Parijs akkoord. Het bedrijf heeft ambitieuze doelen gesteld waarmee het naar een ‘net zero’ CO₂ uitstoot in 2050 toewerkt.

Naast directe invloed op onderneming in de olie- en gas en utiliteitssector, heeft het pensioenfonds ook verzoeken rond verbeterde klimaatimpact ondersteund in andere belangrijke sectoren, zoals de financiële sector. Bij het Canadese **Bank of Montreal** is de onderneming gevraagd een beleid gericht op het stoppen van het financieren van nieuwe fossiele brandstoffen exploratie. Volgens de indiener van de resolutie heeft de bank al de nodige stappen in de juiste richting gezet door zich aan te sluiten bij de Net Zero Banking Alliance en financiering van activiteiten omtrent kolen en olie- en gasexploratie te vermijden. Desalniettemin heeft de bank een nog relatief grote blootstelling naar de fossiele energiesector. Deze resolutie moet eraan bijdragen dat de bank ook daadwerkelijk naar een net zero CO₂ uitstoot in 2050 toewerkt.

6. Engagementbeleid

Uitgangspunten en thema's

Het fonds voert een eigen engagementbeleid. Engagement is gedefinieerd als de dialoog met ondernemingen over milieu, sociale en/of (corporate) governance kwesties. Engagement kan via verschillende wegen worden uitgevoerd (telefonische gesprekken, formele brieven, meetings en bezoeken aan het bedrijf). Het engagementbeleid is van toepassing op zowel de aandelen als ook de bedrijfsobligatieportefeuille, op discretionaire beleggingsmandaten en op beleggingsfondsen.

Het doel van het engagementprogramma is om een duurzame gedragsverandering teweeg te brengen bij de ondernemingen waarmee de dialoog wordt aangegaan. Hierbij is er een beperkte tijd waarin de onderneming deze verandering kan doorvoeren. Over het algemeen zien wij drie jaar als een redelijke termijn waarbinnen het engagement moet hebben geleid tot het gewenste resultaat. Het fonds voert twee typen van dialoog. Als basis treedt het fonds met onderneming in gesprek wanneer uit screening van het beleggingsuniversum blijkt dat de onderneming één van de belangrijke principes van internationale richtlijnen voor ondernemingsgedrag op structurele wijze schendt en daarmee negatieve impact op de lokale samenleving of het milieu veroorzaakt. Hierin staan de thematisch aandachtsgebieden van het Global Compact, de OESO richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business & Human Rights centraal. Deze gesprekken zijn gericht op het opheffen van de schending, het herstellen van veroorzaakte schade, het compenseren van gedupeerden en het voorkomen van nieuwe soortgelijke schendingen. Wij noemen dit normatief engagement en passen dit toe op ondernemingen die zich in het beleggingsuniversum bevinden.

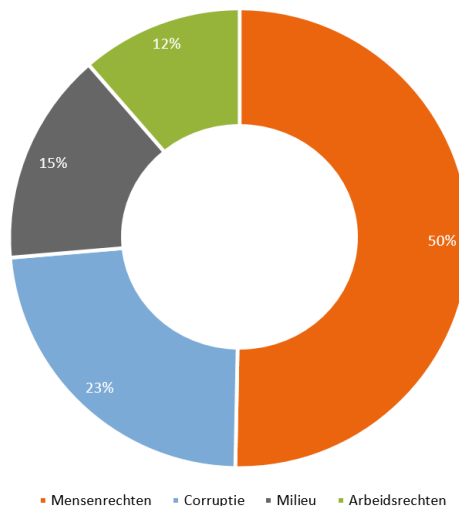
Daarnaast passen wij op een aantal thema's die centraal staan in het MVB-beleid, omdat ze dichtbij de aard van onze sector passen, of omdat ze risicovol zijn vanuit beleggingsperspectief, thematisch engagement toe. Hierbij is niet op voorhand sprake van schendingen van internationale normen, maar gaan we op structurele wijze in gesprek over verbetering van standaarden in de sector of keten, waardoor de onderneming minder risico's loopt, of kansen optimaler benut. Op basis van een nulmeting in de sector worden specifieke verbeterdoelen vastgesteld en voor een periode van ca. 3 jaar met de onderneming besproken, gemeten en ervaringen vanuit de sector gedeeld. Dit noemen wij thematisch engagement.

De uitvoering van het engagementprogramma wordt gedaan door de gespecialiseerde dienstverlener Sustainalytics.

Normatief engagementactiviteiten in 2022

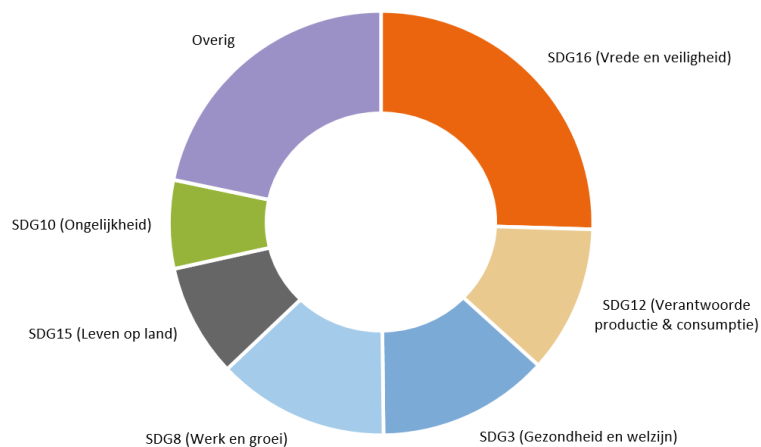
Namens het pensioenfonds heeft Sustainalytics in 2022 met in totaal 180 bedrijven gesprekken gevoerd over 191 geconstateerde schendingen van internationale normen. Bij 22 bedrijven ging het daarbij om eerste gesprekken, 10 dialogen werden naar tevredenheid afgerond. Dat betekent dat de schending is opgeheven, dat de schade hersteld is en gedupeerden eventueel gecompenseerd zijn en dat er maatregelen zijn getroffen om herhaling te voorkomen. Bij 22 ondernemingen hebben de gesprekken niet tot het gewenste resultaat geleid, of was het bedrijf niet bereid om gesprekken aan te gaan. Deze bedrijven worden door ons uitgesloten van het beleggingsuniversum.

Onderstaande grafiek toont de verdeling van de lopende dialogen naar het soort normschending per eind 2022:

Bron: Sustainalytics

De meeste schendingen en dialogen hebben raakvlakken met één of meerdere SDGs. Dit wordt zichtbaar in onderstaande grafiek. Twee van de drie SDGs waar we ons als pensioenfonds vooral op willen richten, namelijk SDG3 (Gezondheid en welzijn) en SDG12 (Verantwoorde productie en consumptie) spelen een rol bij bijna een kwart van de gevoerde gesprekken.

Bron: Sustainalytics

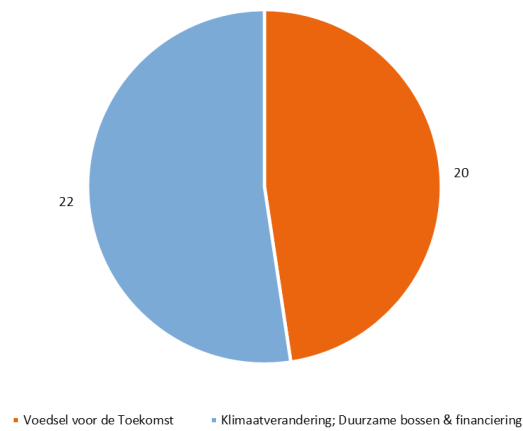
Thematische engagementactiviteiten 2022

Het doel van het thematisch engagement is om ondernemingen bekend te maken met de visie van het fonds als (potentiële) aandeelhouder op specifieke onderwerpen, en ondernemingen zo te stimuleren hun beleid en gedrag aan te passen. Het thematische engagement bestond in 2022 uit twee dialoogprogramma's, met onderwerpen die belangrijk zijn voor het fonds:

- Voedsel voor de toekomst
- Klimaatverandering; Duurzame bossen en financiering

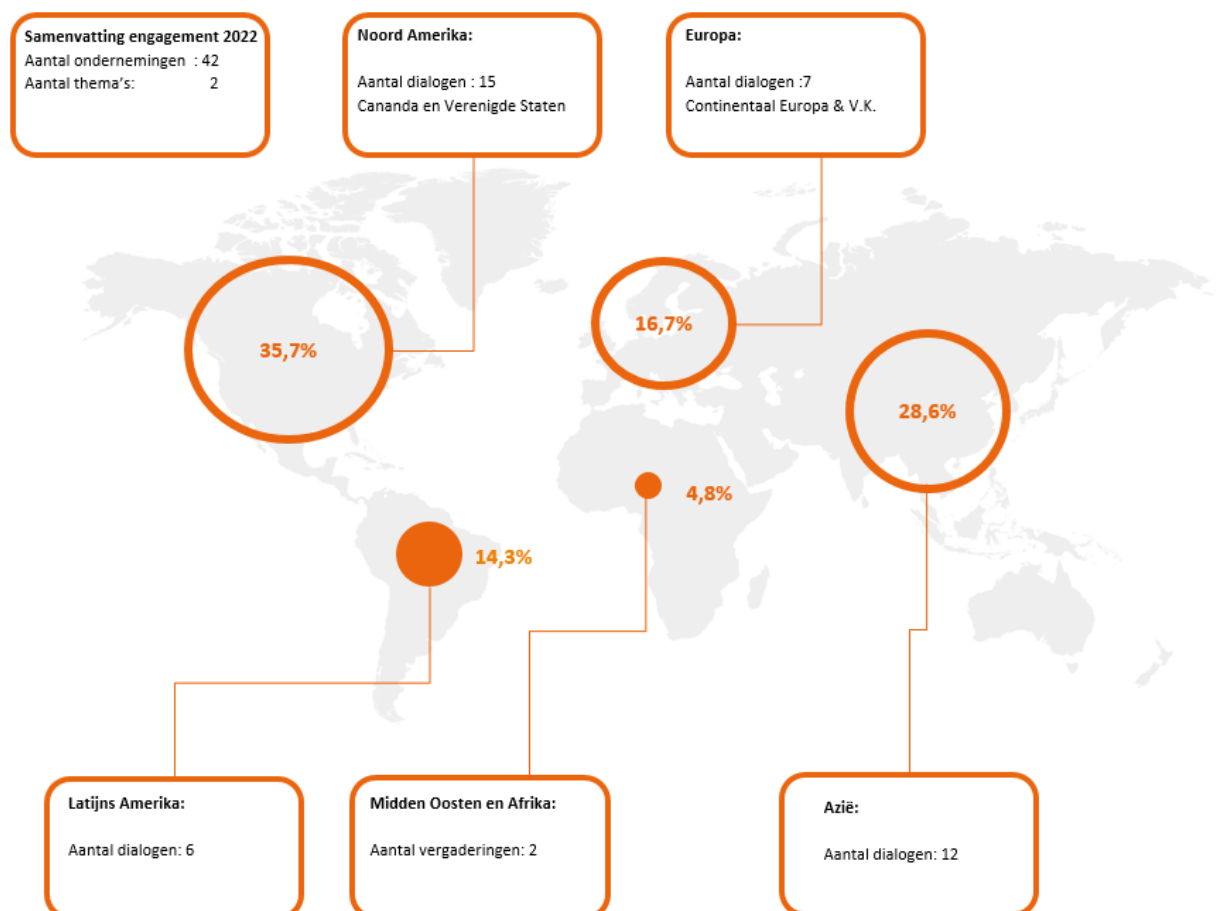
In totaal werd in 2022 op deze manier met 42 ondernemingen uit het beleggingsuniversum van het pensioenfonds gesproken. Niet in al deze ondernemingen was het pensioenfonds per ultimo 2022

daadwerkelijk belegd. Onderstaand is een overzicht weergegeven van de verdeling van deze ondernemingen binnen de twee aandachtsgebieden.

Bron: Sustainalytics

Het totale programma kende in 2022 de volgende regionale verdeling:

Bron: Sustainalytics

Doelstelling en voortgang thematisch engagementprogramma

De drie thema's kennen eigen specifieke thematische doelstellingen en Key Performance Indicators (KPI) op basis waarvan we de inhoudelijke voortgang meten. Daarnaast beoordelen wij in welke mate de onderneming ontvankelijk is voor de dialoog. De combinatie van beide elementen (voortgang op KPI's en ontvankelijkheid dialoog) resulteert in een totaaloordeel van de dialoog die wij meten en onderstaand rapporteren.

Thematisch engagement; 'Voedsel voor de toekomst'

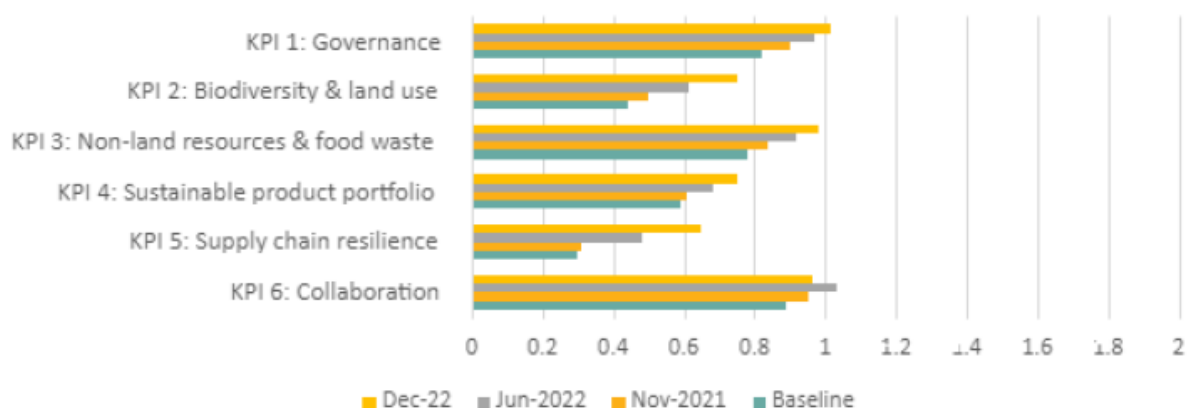
Dit engagement thema is in juni 2021 gestart en loopt tot halverwege 2024. De dialoog richt zich op circa 20 bedrijven uit de voedingsmiddelenindustrie. Deze industrie is zeer gevoelig voor klimaatverandering en de gevolgen daarvan op grondstoffen. Tegelijkertijd heeft de sector zelf een belangrijke rol te spelen in het terugdringen van CO₂-emissies. Centraal staat de impact van voedselproductie op het milieu, zoals het land-, water- en luchtgebruik, de negatieve effecten van klimaatverandering op biodiversiteit en het terugdringen van voedselverspilling. Via dialoog worden bedrijven daarnaast gestimuleerd om flexibel in te spelen op veranderingen in de maatschappij, de wetgeving en consumentengedrag. Dit programma sluit onder andere aan bij de doelstellingen van SDG12 (Verantwoorde productie en consumptie), één van de drie SDG's die het pensioenfonds als speerpunt heeft gekozen. De doelstellingen van het programma zijn:

1. Strategisch beleid (risico-analyse, doelstelling, bestuursbetrokkenheid bij biodiversiteitsrisico's);
2. Biodiversiteit en landgebruik (beleid ten aanzien van biodiversiteit, gebruik schadelijke stoffen, voorkomen ontbossing);
3. Grondstofgebruik en voedselverspilling (CO₂-reductiedoelstellingen, waterverbruik, tegengaan voedselverspilling);
4. Duurzaam productaanbod (beleid om productportfolio te verduurzamen);
5. Gezonde toevokerketen (risico-analyse op toeleveringsketen en monitoring daarvan);
6. Samenwerking binnen sector en met andere belanghebbenden rond biodiversiteit.

Ontwikkelingen 'Voedsel voor de toekomst'

In het programma is met 20 ondernemingen een dialoog gevoerd. In totaal zijn er over dit thema in het afgelopen jaar ruim 500 inhoudelijke contactmomenten geweest met deze ondernemingen. Dit verliep voornamelijk via email en 27 keer via een conference call.

De bovenstaande doelstellingen zijn vertaald naar een zestal KPI's waarop de bedrijven en in kwestie worden beoordeeld op een schaal van 0 tot 2. De onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van deze KPI's sinds de start van het programma.

Op governance wordt het best op gescoord. Bedrijven hanteren een holistische benadering als het gaat om klimaat en milieu gerelateerde risico's en stellen concrete, op wetenschap gebaseerde, doelen op.

Ook wordt er progressie waargenomen op het gebied van grondstofgebruik. Verschillende bedrijven hebben bijvoorbeeld doelstellingen gepubliceerd om tot een CO₂-neutrale operatie in 2050 (of eerder) te komen. Op samenwerking binnen de sector en met andere belanghebbenden rond biodiversiteit wordt er ook nog steeds goed gecoördineerd. Samen met bondgenoten en universiteiten wordt er gewerkt aan het verminderen van biodiversiteitseffecten of het uitbreiden van regeneratieve landbouw. De prestaties op het gebied van biodiversiteit en landgebruik is nog matig. Door de dialogen erkennen bedrijven inmiddels wel dat er een verband is tussen het vermijden van ontbossing en het beschermen van de biodiversiteit en het identificeren van leveranciers die geassocieerd worden met ontbossing. In de tweede jaarhelft is de focus in de dialogen gelegd op het belang van gezonde toevoerketens bij de bedrijven. Hoewel de prestaties op dit onderwerp nog achterblijven, worden wel de eerste positieve tekenen gezien. Zo worden externe telers door landbouwbedrijven ondersteund op technisch en praktisch vlak en bijgestaan bij duurzaamheidskwesties (waaronder certificering).

Praktijkvoorbeeld: grote producent en distributeur van landbouwgrondstoffen

Er is in 2022 intensief contact gehad met een grote producent en distributeur van landbouwgrondstoffen. Als gevolg hiervan zijn de prestaties van het bedrijf op het gebied van biodiversiteit, landgebruik en gezonde toevoerketens verbeterd. De algehele prestaties van dit bedrijf bevindt zich inmiddels aan de bovenkant van de engagement doelstellingen.

Er is over groot aantal onderwerpen contact geweest (variërend van governance op duurzaamheid, landgebruik, en biodiversiteit tot CO₂ beheer) en het bedrijf heeft ook concrete acties ondernomen om vooruitgang te maken. De doelstelling om een volledige ontbossingsvrije toeleveringsketen te realiseren is met vijf jaar naar voren gehaald. Verder is er een doelstelling aangenomen om alleen maar met leveranciers samen te werken die onder meer een beleid hebben om ontbossing, gebruik van veengrond en uitbuiting tegen te gaan, een implementatieplan hebben om op een duurzame manier te opereren en een mensrechten due diligence proces hanteren. In het beheer van de toevoerketen worden inmiddels ook duurzaamheidsrisico's meegewogen. Zo maakt het bedrijf ten aanzien van het gebruik van palmolie gebruik van de "Roundtable on Sustainable Palm Oil" om te verifiëren dat er geen sprake is van ontbossing bij de palmolieproductie bij zijn leveranciers en is het een strategische samenwerking aangegaan met een drankenproducent om regeneratieve landbouw over de gehele keten uit te breiden. Tenslotte gaat het bedrijf ook haar beleid omtrent uitstoot van broeikasgassen herzien om door middel van regeneratieve landbouw sneller de scope 3 CO₂-reductiedoelstelling te behalen.

Thematisch engagement: 'Klimaatverandering; duurzame bossen en financiering'

Dit thema is in september 2021 gestart en loopt tot het derde kwartaal van 2024. Bij dit thema staan de economische activiteiten en verbanden die een rol spelen bij ontbossing, centraal. Het verlies aan bos is een belangrijke factor bij klimaatverandering. Bedrijven die in de keten (direct of indirect) betrokken zijn bij ontbossing, lopen materiële risico's. De dialoog richt zich op de oorzaken en gevolgen van ontbossing voor sectoren, roept op tot CO₂-reductie plannen (inclusief scope 3 emissies) en andere beheersmaatregelen, en dringt aan op transparantie en samenwerking. De bedrijven die worden benaderd, zijn betrokken bij grondstoffen met een hoge 'impact', zoals (rund)vlees, soja, palmolie en hout. Dat kan zijn als producent, als financier of als afnemer (verwerker of verkoper). Ook dit programma sluit onder andere aan bij de doelstellingen van SDG12 (Verantwoorde productie en consumptie), één van de drie SDGs die het pensioenfonds als speerpunt heeft gekozen. Bovendien heeft het ook een koppeling met ons klimaatbeleid.

De doelstellingen van het programma zijn:

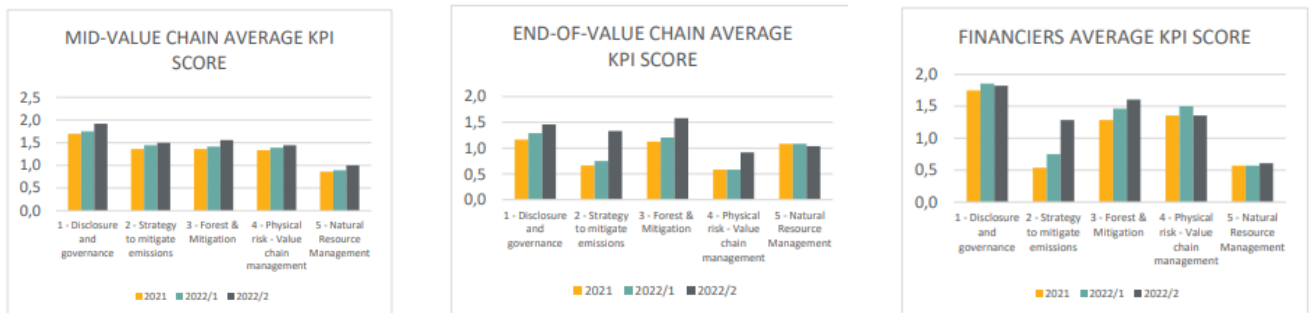
1. Beleid en transparantie (in lijn met internationale initiatieven)
2. Strategie en doelstellingen voor CO₂-reductie
3. Implementatie mitigerende maatregelen (voorkomen ontbossing)
4. Beheersing fysieke risico's in waardeketen (op lange en korte termijn)

5. Beheer van natuurlijke bronnen (rekening houden met biodiversiteit en waterconsumptie)

De bovenstaande doelstellingen zijn vertaald naar een zestal KPI's waarop de bedrijven en in kwestie worden beoordeeld. De onderstaande grafiek toont de ontwikkeling van deze KPI's onderverdeeld naar de financiers, producenten (mid-value) en afnemers (end-value).

Ontwikkelingen 'Klimaatverandering; duurzame bossen en financiering'

Na het opstartjaar in 2021 is de focus van de dialogen in 2022 verschoven van het leren kennen van de bedrijven en het in beeld brengen van waar de bedrijven staan naar het adresseren van de belangrijkste doelen en de verwachtingen van beleggers ten aanzien van het thema. In totaal zijn er in het afgelopen jaar ruim 400 inhoudelijke contactmomenten geweest met ondernemingen uit verschillende sectoren en regio's die betrokken zijn bij de hoge impact grondstoffen. Dit verliep voornamelijk via email en 28 keer via een conference call. Ook is er in 2022 voor het eerst actie ondernomen ten aanzien van negen bedrijven die onvoldoende, of helemaal niet, reageerden op de engagement verzoeken. In twee gevallen is er zelfs het besluit genomen om escalatie toe te passen en werd door Sustainalytics (die het engagement programma voor het fonds uitvoert) geadviseerd om tegen een aantal bestuursvoorstellen op de aandeelhoudersvergaderingen te stemmen over onderwerpen die gerelateerd zijn aan het engagement thema.

In de bovenstaande grafiek wordt de gemiddeld score per KPI weergegeven, per soort onderneming. Hoewel het engagement traject nog maar korte loopt, wordt over de hele linie wel al enige prestatieverbetering waargenomen in 2022. Deze is grotendeels gedreven door meer transparantie maar ook door het vaststellen van strategieën voor klimaatdoelstellingen. Veel bedrijven overwegen zowel de ambitie van hun doelen te verhogen als de validatie van die doelen door onafhankelijke partijen te laten verrichten (in overeenstemming met 1,5 graden scenario). De recente lancering van Science Based Targets initiative (SBTi) Forest, Land and Agriculture (FLAG) Guidance zal hier verder aan bijdragen.

Grotendeels geleid door de Net-Zero Banking Alliance (NZBA) hebben financiële instellingen beleid vastgesteld om CO₂ uitstoot te reduceren naar nihil in 2050. Echter, is er nog steeds gebrek aan validatie van deze doelen door onafhankelijke partijen en zijn er nog stappen te zetten ten aanzien van transparantie over de details van de reductieplannen. Grondstoffenbedrijven presteren daarentegen weer beter omdat zij hun juist transparantie hebben verbeterd over hoe zij hun ontbossingsrisico's beperken en omgaan met van fysieke risico's en het milieu. Sommige van deze bedrijven hebben al beleid geïmplementeerd waarin klimaatverandering en ontbossing wordt meegenomen (door bijvoorbeeld landgebruik te monitoren via satelliettechnologie en regeneratieve landbouw om de klimaatbestendigheid en biodiversiteit te vergroten). Aan de afnemerskant van de keten is men begonnen met het delen van strategieën en maatregelen om ontbossing te voorkomen. Maar veel details ontbreken nog. Daarom is er bij de dialogen met deze partijen een focus op het implementeren van het beleid, uitvoering van due diligence en delen van indicatoren om vooruitgang te kunnen volgen (naast het beleid zelf en de gemaakte toezeggingen).

Praktijkvoorbeeld: impact van polarisatie in de VS

De helft van de bedrijven waar engagement mee gevoerd wordt over ontbossing en klimaat, is gevestigd in Amerika. Amerika kent een sterk gepolariseerd politiek klimaat als het om duurzaamheid gaat. Deze polarisatie heeft ook een impact op de bedrijven en de engagement trajecten die in Amerika worden gevoerd. Deze impact speelt zich op drie niveaus af: federaal, staat en privaat.

Op federaalniveau is er veel onzekerheid ontstaan over de ontwikkeling van wet- en regelgeving over duurzaamheidskwesties. Met een republikeinse meerderheid in de senaat is kans klein dat de ambitieuze plannen van president Biden aangenomen worden. Daarnaast eist de Amerikaanse toezichthouder SEC minder transparantie van bedrijven, dan gewenst, over hun CO₂ uitstoot (geen verplichte scope 3 rapportage). Met dit in het achterhoofd zijn bedrijven terughoudend geworden om zich te committeren aan duurzaamheidsdoelen en gedetailleerde transparantie.

Op staatsniveau lijkt duurzaam investeren inmiddels ook onderdeel geworden te zijn van een cultuurstrijd¹. Dit stelt Amerikaanse bedrijven voor grote dilemma's. Bedrijven moeten zich namelijk houden aan de wet- en regelgeving van de staat waarin zij opereren, ongeacht hun eigen voorkeuren. Dit kan uiteindelijk een negatieve impact hebben op de lange termijn risico's die deze bedrijven lopen en de ontwikkeling die deze op duurzaamheidskwesties moeten maken.

Op het private niveau werd tijdens de dialogen al ervaren dat Amerikaanse bedrijven niet gemakkelijk meewerken en beperkte transparantie bieden over duurzaamheidsonderwerpen. Door de snelle ontwikkeling van Amerikaanse wet- en regelgeving en de toegenomen onzekerheid die deze met zich meebrengt, is de welwillendheid om mee te werken alleen maar verder afgenomen. Bedrijven zijn zeer terughoudend met het delen van inzichten en data als dit niet verplicht wordt gesteld vanuit wet en regelgeving.

Ondertekening Investor Letters

In 2022 heeft het fonds ook een Investor Letter ondertekend. Dit zijn brieven aan de directies van ondernemingen uit een bepaalde sector, die oproepen om voor het fonds belangrijke thema's te adresseren.

Investor Letter: Vaccine Equity & Executive Remuneration

In een brief aan de directies aan tien internationaal opererende farmaceutische bedrijven, waar het fonds via aandelen of obligaties in was belegd, is gevraagd om in het beloningsbeleid meetbare en verifieerbare doelstelling op te nemen gericht op de toegankelijkheid van de medicijnen die het bedrijf verkoopt. In de brief werden een groot aantal suggesties hiervoor gedaan, bijvoorbeeld door doelstellingen op te nemen over het aantal patiënten in ontwikkelingslanden dat gebruik heeft kunnen maken van het medicijn, het beschikbaar stellen van licenties voor een bredere productie en distributie van medicijnen en meer transparantie over het gehanteerde prijsbeleid.

De brief is door in totaal 38 grote institutionele beleggers ondertekend. Naar aanleiding van de brief heeft een afvaardiging van deze groep gesproken met de directies van een aantal ondernemingen om mondeling de oproep toe te lichten.

Deelname aan IIGCC en Climate Action 100+

Het fonds is sinds begin 2022 lid van de Institutional Investor Group on Climate Change. Dit is een Europees netwerk, waaraan in totaal meer dan 360 institutionele beleggers uit 22 Europese landen deelnemen. De IIGCC is één van de regionale netwerken die ook onderdeel van zijn Climate Action 100+ en bestaat al 20 jaar. De doelstellingen IIGCC zijn:

- Ontwikkelen van beleid voor duurzame financiering en het tegengaan van klimaatverandering;
- Stimuleren van marktontwikkelingen die beleggers helpen om klimaatgerichte acties te ondernemen;
- Ondersteuning bieden aan beleggers bij de risico's en kansen van klimaatverandering;

¹ <https://capitalmonitor.ai/regions/america/mapped-the-polarisation-of-esg-in-the-us/>

- Stimuleren van investeringen in klimaatoplossingen;
- Stimuleren van 'net zero' bedrijfsplannen en 'real economy' impact via sectorgericht engagement.

Door deelname heeft het fonds toegang tot een breed spectrum van activiteiten en mogelijkheden, zoals presentaties, beleidsdocumenten, workshops, webinars en nieuwsbrieven.

Climate Action 100+ is een internationaal samenwerkingsverband van zo'n 600 investeerders en vermogensbeheerders heeft als doel de activiteiten van de 166 meest CO₂-intensieve bedrijven in lijn te brengen met het Klimaatakkoord van Parijs. Via engagement worden bedrijven gestimuleerd om te komen tot een goed ontwikkeld klimaatbeleid, reductie van CO₂-uitstoot en meer transparantie op het gebied van klimaat impact (in lijn met de aanbevelingen van de Task Force on Climate-related Financial Disclosures).

Het engagement richt zich op de 100 grootste CO₂-emittenten, die samen goed zijn voor circa 2/3 van de wereldwijde industriële uitstoot van broeikasgassen. Daarnaast wordt gesproken met meer dan 60 andere bedrijven die een belangrijke rol kunnen spelen in de overgang naar schone energie. Inmiddels hebben verschillende bedrijven, op aandringen van investeerders, net-zero commitments uitgebracht.

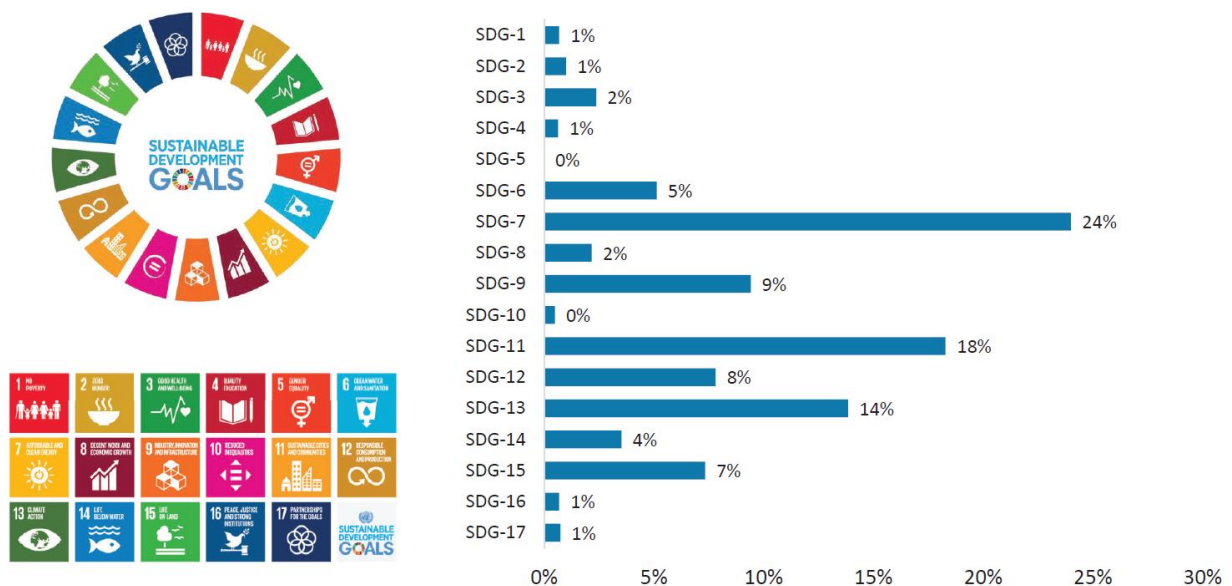
Het fonds is sinds 2022 'supporter' geworden van Climate Action 100+ en neemt niet zelf deel aan de engagementactiviteiten, maar ondersteunt publiekelijk de doelstellingen en initiatieven.

7. Impactbeleggen & maatschappelijke impact

Groene obligaties

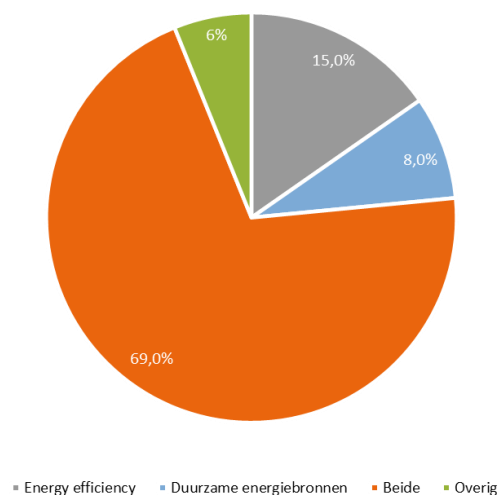
Groene obligaties zijn hoogwaardige overheids- en bedrijfsobligaties waarvan de opbrengst door de uitgevende instelling wordt benut voor het financieren van duurzame projecten. Het fonds heeft eind 2022 iets meer dan € 104 miljoen in dergelijke obligaties belegd. Op deze manier dragen wij bij gelijkblijvende risico's en rendementen bij aan de financiering van projecten met directe en aantoonbare klimaatdoelstellingen. Deze doelstellingen kunnen liggen op het vlak van beperking van klimaatverandering, zoals energie-efficiënte oplossingen, op het vlak van aanpassing aan klimaatverandering, zoals het verstevigen van dammen en dijken, en op het terrein van duurzame energiebronnen.

Een belangrijk deel vindt plaats via een strategische normallocatie van 2,5% van de beleggingsportefeuille naar Groene obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven (eind 2022 circa € 93 miljoen). Onderstaand is weergegeven bij welke Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties deze beleggingen zoveel mogelijk aansluiting zoeken. De door ons centraal gestelde Ontwikkelingsdoelen SDG 7 en SDG 12 maken hier deel van uit (zie hoofdstuk 3).

Source: Amundi, as of 30/12/2022.

De verdeling van het type project dat wij eind 2022 via Groene obligaties financierden was als volgt:

Bron: Amundi

Duurzame energiebronnen die wij financieren zijn wind- & zonne-energie en waterkracht met daarbij de infrastructuur rond deze hernieuwbare energiebronnen. Binnen de energie efficiency dragen de gefinancierde projecten bij aan het verduurzamen van vastgoed en aan duurzamer transport. De projecten hebben bijgedragen aan het terugdringen van broeikasgassen, wat belangrijk is voor het behalen van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Het gaat daarbij merendeels om projecten in Europa. Dankzij de projecten werd per € 1 miljoen geïnvesteerd vermogen circa 120 ton CO₂ minder uitgestoten. Dat staat gelijk aan de uitstoot van het jaarlijks gebruik van 42 auto's.

Daarnaast wordt ook in de Euro staatsobligatieportefeuille en in de Euro bedrijfsobligatieportefeuille gedeeltelijk belegd in Groene obligaties.

Nederlandse woninghypotheken

Het fonds belegt in Nederlandse woninghypotheken via drie beleggingsfondsen. De beheerders van deze fondsen nemen milieu- en sociale factoren mee bij het beheer van de portefeuille. Zo mogen meerkosten voor het nemen van energiebesparende maatregelen buiten beschouwing worden gelaten voor de berekening van de financieringslast. Ook onderschrijven de beheerders de gedragscode voor het uitgeven en accepteren van hypotheken, waaronder de NIBUD richtlijnen, waarmee enerzijds toegang wordt geboden tot betaalbare hypotheken en anderzijds overkreditering wordt voorkomen.

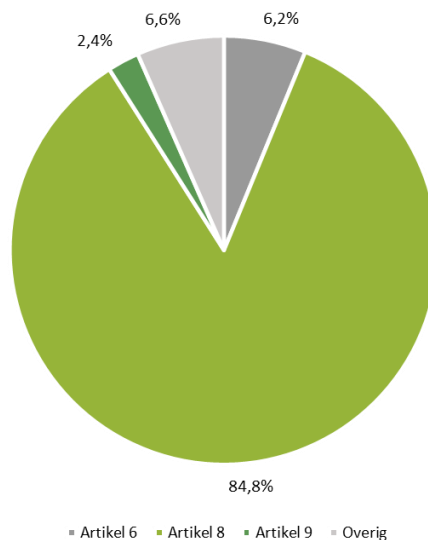
8. Duurzaamheidskenmerken in de beleggingsportefeuille

De ondernemingen in onze beleggingsportefeuille kunnen worden beoordeeld op verschillende duurzaamheidskenmerken, zoals een duurzaamheidsscore (ESG-score), de CO₂-uitstoot, de productie van afvalstromen of watergebruik. Niet alleen kunnen dergelijke kenmerken vanuit maatschappelijk perspectief relevant zijn, maar ook vanuit beleggingsoogpunt hechten we in toenemende mate belang aan dergelijke duurzaamheidskenmerken. Daarom vinden wij het belangrijk om te inventariseren en te publiceren hoe onze beleggingsportefeuille is blootgesteld aan deze duurzaamheidskenmerken. Voor het vaststellen van de duurzaamheidskenmerken van onze beleggingsportefeuille maken we gebruik van onze fiduciair adviseur (GSAM) en gegevens van de gespecialiseerde onderzoeksbureaus ISS en Sustainalytics.

Samenstelling portefeuille SFDR classificaties

Op grond van nieuwe Europese wetgeving (SFDR) moeten aanbieders van financiële producten meer informatie geven over hoe ze bij de onderliggende beleggingen rekening houden met duurzaamheidsrisico's en -karakteristieken. Wij beleggen bij voorkeur in fondsen en mandaten die de mogelijke negatieve gevolgen van de beleggingen op mens en milieu proberen te beperken of zelfs een positieve impact nastreven. Dit zijn fondsen die volgens de wetgeving een classificatie 8 of 9 krijgen. Eind 2021 bestond een belangrijk deel van onze portefeuille uit dit soort fondsen en mandaten. Alleen de allocaties naar Obligaties opkomende markten in lokale valuta en Amerikaans Vastgoed kennen een classificatie 6, wat aangeeft dat er geen specifieke duurzaamheidskenmerken worden nagestreefd in het beleggingsbeleid. Voor de Private Equity fondsen is (nog) geen SFDR classificatie beschikbaar.

Onderstaande grafiek toont de samenstelling van onze beleggingsportefeuille op grond van SFDR classificaties per eind 2022.

Duurzaamheidsscore beleggingsportefeuille

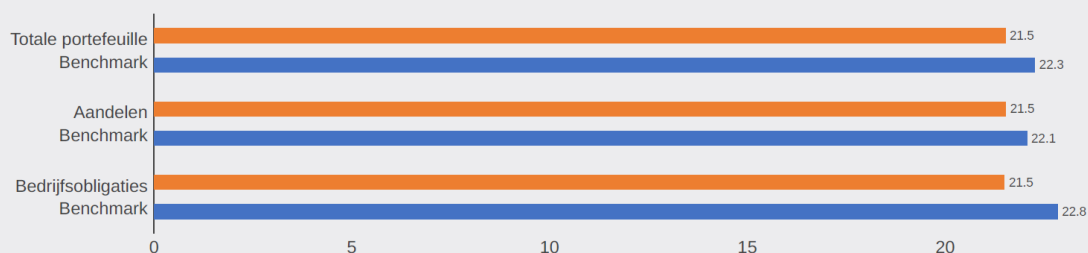
Wij beleggen in aandelen en bedrijfsobligaties van ondernemingen. Deze ondernemingen gaan op verschillende manieren om met duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Gespecialiseerde onderzoeksbureaus hebben methodes ontwikkeld om te beoordelen in welke mate de verschillende ondernemingen waarin wij beleggen duurzaamheidsrisico's lopen en welke maatregelen de onderneming heeft genomen om deze risico's te beheersen.

Een schaal van 0-100 geeft inzicht in de duurzaamheidskarakteristieken van de beleggingsportefeuilles. Hoe lager de score, hoe lager het risico. Een score van rond 20 wordt als laag tot gemiddeld gezien. De

kenmerken van de beleggingsportefeuille (oranje) zijn afgezet tegen die van het beleggingsuniversum, oftewel de benchmark (blauw). De managers van de beleggingen in aandelen en 'investment grade' bedrijfsobligaties hebben de opdracht om de risicoscore van de portefeuille niet groter te laten zijn dan die van de benchmark. We zien dan ook dat de duurzaamheidsrisico's van de portefeuille (21,5) lager zijn dan die van de benchmark. Dit geldt voor zowel de aandelen- als de bedrijfsobligatieportefeuille.

Het ESG bedrijfsrisico van de totale portefeuille is lager dan de benchmark

Een lager ESG bedrijfsrisico (0-100), is beter

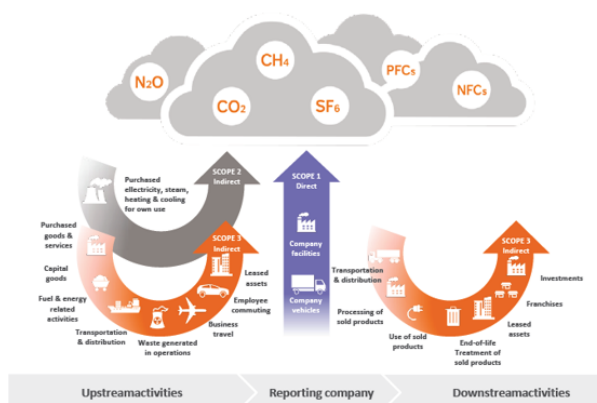
Bron: Sustainalytics

CO₂-kenmerken beleggingsportefeuille

De ondernemingen waarin wij beleggen stoten in meer of mindere mate broeikasgassen uit. Voor een groot deel wordt de hoogte van de CO₂-uitstoot van bedrijven bepaald door de sector waarin zij actief zijn. Wij hebben ook deze kenmerken van onze beleggingsportefeuille gemeten, met behulp van gegevens van gespecialiseerde onderzoeksbureaus. De manier waarop de uitstoot van een bedrijf wordt vastgesteld kan op meerdere manieren worden bepaald. In het volgende overzicht wordt uitgelegd wat de drie niveaus zijn die iets kunnen zeggen over de CO₂-uitstoot van ondernemingen.

Wat is de CO₂-voetafdruk?

De CO₂-voetafdruk van een bedrijf is gedefinieerd als de hoeveelheid koolstofdioxide die de organisatie direct of indirect in de atmosfeer uitstoot, gemeten in ton. Dit kan vervolgens worden vertaald naar een intensiteitscijfer door de uitstoot te relateren aan de omzet van het bedrijf, uitgedrukt in ton per EUR 1 miljoen omzet. De voetafdruk kan op drie niveaus worden bepaald: Scope 1-emissies, ook wel de directe uitstoot van broeikasgassen, worden gedefinieerd als emissies van bronnen waarvan die de onderneming in eigendom heeft of door de onderneming wordt beheerd; Scope 2-emissies, ook wel indirecte emissies, zijn emissies van het verbruik van ingekochte producten zoals elektriciteit, stoom of andere energiebronnen die buiten de organisatie zijn gegenereerd; Scope 3-emissies, ook bekend als overige indirecte broeikasgassen, zijn emissies die een gevolg zijn van de activiteiten van een organisatie, maar zijn niet rechtstreeks eigendom van of worden niet beheerd door de organisatie. Scope 3 emissies vormen veruit de grootste component van de meeste CO₂-uitstoot van bedrijven.

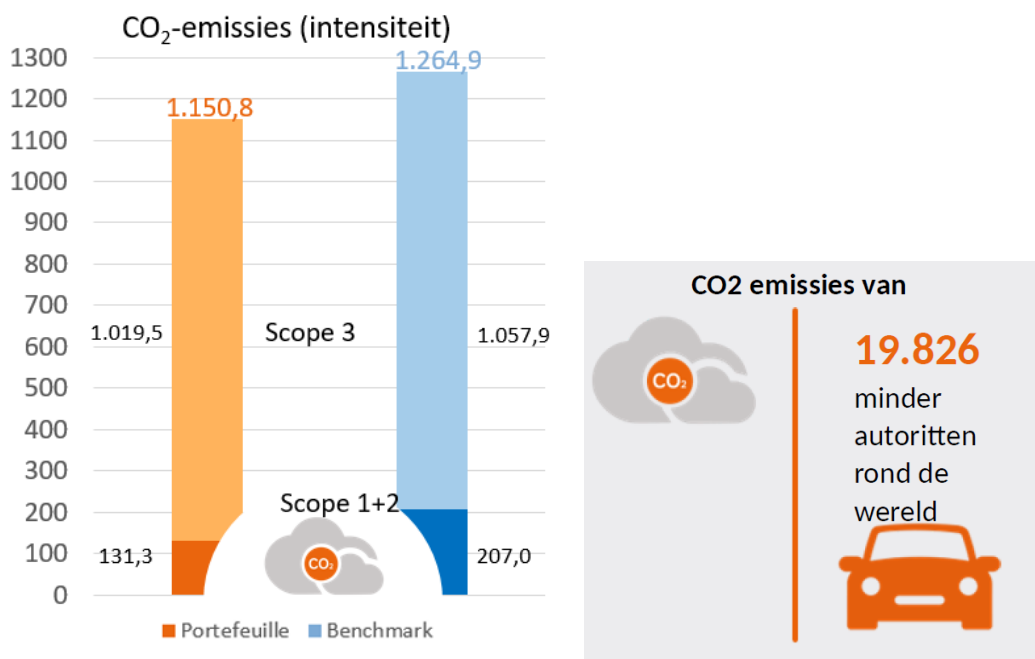

Bron: GHG Protocol

Wij hebben de CO₂-emissies van onze beleggingsportefeuille gemeten op basis van scope 1, 2 en 3 uitstoot. We willen weten hoe efficiënt de ondernemingen omgaan met de uitstoot. Daarom relateren wij de absolute uitstoot van een onderneming aan de omzet van de onderneming. Per \$1 miljoen omzet

genereert onze beleggingsportefeuille 1.151 ton CO₂. Dit is bijna 114 ton minder CO₂-intensiteit dan de brede markt.

Daarnaast meten we de voetafdruk van onze portefeuille. Dit getal geeft aan voor welke CO₂-uitstoot de portefeuille verantwoordelijk is per \$ 1 miljoen belegd vermogen. De CO₂-uitstoot van onze portefeuille is lager dan die van de brede markt. Geschaald naar de omvang van onze beleggingen is dit vergelijkbaar met de gemiddelde uitstoot van 19.826 minder auto's die een jaar lang in gebruik zijn.

Bron: ISS ESG, EEA, Space.com, Eurostat en EurEau

Begin 2022 zijn we de helft van de aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten gaan beleggen in conform een EU-klimaatbenchmark. Hierdoor neemt de CO₂-uitstoot van deze beleggingen verder af en zal er sprake zijn van een reductie die in lijn is met het Nederlandse Klimaatakkoord. Ook voor de rest van de aandelenbeleggingen in ontwikkelde markten zal vanaf begin 2023 een klimaatbenchmark als startpunt voor het beleggingsbeleid worden gehanteerd. Voor de overige beleggingscategorieën zullen we nader onderzoek doen naar het gebruik van klimaatbenchmarks.

Klimaat Actieplan

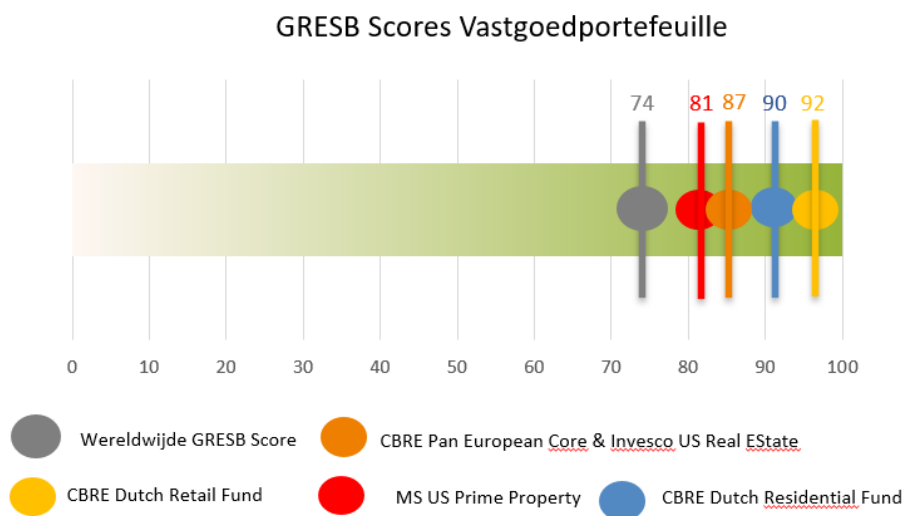
Als ondertekenaar van het Nederlands Klimaatakkoord voor de Financiële sector heeft het fonds eind 2022 een [Klimaat Actieplan](#) geformuleerd en gepubliceerd. Het Klimaat Actieplan bevat:

- 1) Kwantitatieve decarbonisatiedoelstellingen voor 2030, zowel in absolute termen (scope 1+2) als in relatieve termen (scope 1+2+3) voor de categorieën aandelen ontwikkelde markten, aandelen, bedrijfsobligaties en onroerend goed;
- 2) Een overzicht van de beleidsinstrumenten die worden ingezet om bij te dragen aan de doelen van het Akkoord van Parijs:
 - a. Engagement;
 - b. Stemmen;
 - c. Desinvesteren;
 - d. Investeren in klimaatoplossingen;
- 3) De manier waarop de realisatie van deze doelen wordt geëvalueerd en wordt gerapporteerd.

Omdat het Klimaat Actieplan nog maar kort geleden is vastgesteld, is het nog te vroeg om te rapporteren over de resultaten van al genomen maatregelen ten opzichte van het basisjaar 2021.

GRESB score vastgoed managers

De mate van duurzaamheid van vastgoedportefeuilles kan onder andere worden afgelezen aan de zogenaamde GRESB-score. Deze komt tot stand via een wereldwijd onderzoek, waarin het duurzaamheidsbeleid en -prestaties van vastgoedmanagers wordt vergeleken. Op basis hiervan wordt de Global Real Estate Sustainability Benchmark bepaald. Daarbij wordt gekeken naar onder andere het energieverbruik van de onderliggende objecten en naar het duurzaamheidsbeleid van de vastgoedorganisatie zelf. Op die manier worden meer dan 650 vastgoedfondsen met elkaar vergeleken. De gemiddelde score van al deze managers was 74 op een schaal van 100. De 5 vastgoedfondsen waarin wij beleggen scoren allemaal bovengemiddeld (tussen 81 en 92). Bij onze gesprekken met vastgoedbeheerders is het verder verduurzamen van de portefeuille een belangrijk onderwerp.

9. IMVB-convenant

Wij zijn als pensioenfonds ondertekenaar van het Internationaal Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant. Het convenant heeft ten doel om de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (de richtlijnen) en de bijbehorende Guiding Principles on Business and Human Rights (de UNGPs) op verschillende niveaus in het beleggingsbeleid te verankeren en transparantie te bieden over de voortgang van de implementatie door ondertekenaars. Het convenant is in 2018 opgesteld tussen de Nederlandse overheid, Non-Gouvernementele organisaties en de Pensioensector en is afgesloten voor de duur van 4 jaar, eindigend per eind 2022. We hebben het convenant ondertekend omdat dit past bij de duurzaamheidsambities van het fonds, en we hebben in 2021 verdere stappen gezet om aan de verplichtingen van het convenant te voldoen. In dit hoofdstuk doen we hiervan verslag.

Due diligence screening beleggingsportefeuille en prioritering van schendingen

Een belangrijk onderdeel van het IMVB-convenant is het uitvoeren van een portefeuillescreening op ondernemingen in de beleggingsportefeuille die zich schuldig maken aan overtredingen van de OESO-richtlijnen. Het fonds heeft deze due diligence screening in 2021 voor de tweede keer uitgevoerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de inhoudelijke analyses van de gespecialiseerde dienstverlener Sustainalytics. Zij analyseren en beoordelen voor ons het gedrag van ondernemingen, met als uitgangspunt de OESO-richtlijnen en de UNGPs. Wanneer een schending van een richtlijn wordt vastgesteld, worden de schending en negatieve impact ervan geclassificeerd op basis van ernst, schaal en onomkeerbaarheid, zie onderstaand de classificatie.

Negatieve Impact	Omschrijving
Ernstig	De controverse heeft ernstige impact op milieu en maatschappij en vormt een ernstig bedrijfsrisico voor de onderneming. In deze categorie valt schadelijk gedrag, wat herhaaldelijk voorkomt, slecht management van de risico's en een gebrek aan bereidheid van de onderneming om de risico's te adresseren.
Hoog	De controverse heeft grote impact op milieu en maatschappij en vormt een substantieel bedrijfsrisico voor de onderneming. Er is sprake van structurele problemen binnen de onderneming, gebrekkige risicobeheersing en herhaling van incidenten.
Significant	De controverse heeft significante impact op milieu en maatschappij en vormt een bedrijfsrisico voor de onderneming. Er zijn aanwijzingen voor structurele problemen door de herhaling van incidenten en onvoldoende implementatie van risicobeheersing.
Beperkt	De controverse heeft gematigde impact op milieu en maatschappij en vormt een beperkt bedrijfsrisico voor de onderneming. Incidenten doen zich beperkt voor, en er is een adequate management reactie om toekomstige risico's te mitigeren.
Laag	De controverse heeft lage impact op milieu en maatschappij en vormt een minimaal bedrijfsrisico voor de onderneming.

We willen met name weten of er bedrijven in de portefeuille zitten die betrokken zijn bij een schending met een 'ernstige' of 'hoge' classificatie. Deze schendingen hebben niet enkel een financiële hoge impact op de onderneming, maar ook een hoge impact op mens, maatschappij of milieu. Daarbij kijken we naar:

1. De hoog impact schendingen als percentage van de totale beleggingsportefeuille;
2. De hoog impact schendingen per beleggingsstrategie;
3. De hoog impact schendingen per sector;
4. De hoog impact schendingen per OESO-thema.

Op basis van deze screening hebben we vastgesteld dat het gevoerde uitsluitingsbeleid, waarbij de grootste schenders van internationale normen, zoals de OESO-richtlijnen, op voorhand worden uitgesloten, heeft geleid tot een lagere blootstelling naar ondernemingen met een hoge negatieve impact dan de brede markt (2,8% versus 3,2%). Het verschil is groter geworden ten opzichte van vorig jaar. Ook heeft de screening inzicht geboden in de blootstelling via de verschillende strategieën en sectoren. De meeste hoog impact schendingen doen zich voor in de sectoren Financials, IT, Energy en Materials. De meeste schendingen betreft de OESO richtlijnen ten aanzien van Corruptie, Mensenrechten, Milieuvervuiling en Mededinging.

Het fonds heeft 59 schendingen van OESO-richtlijnen met een hoge impact geïdentificeerd binnen de beleggingsportefeuille van circa 1.700 ondernemingen, met als peildatum 30 juni 2022. Een jaar geleden was dit aantal 61. Op basis van deze inzichten is het fonds in staat om de omvang van de meest impactvolle schendingen op verschillende dimensies te beoordelen. Wanneer blijkt dat specifieke strategieën of vermogensbeheerders een (relatief) groot aantal schendingen laat zien, kunnen wij het gesprek aangaan met deze manager. Wanneer specifieke sectoren of OESO-thema's er negatief uitspringen, kunnen wij deze prioriteren voor verdere beleidsontwikkeling. Ook bij de selectie van nieuwe managers of strategieën speelt het aantal *hoog* impact controverses een rol.

Participatie in normatief engagementprogramma

We zijn in 2021 gaan participeren in een normatief engagementprogramma. Hierbij richten we ons op bedrijven die betrokken zijn bij 'hoog impact' schendingen van internationale principes, zoals de OESO-richtlijnen en de UNGPs. Binnen dit programma gaan we de dialoog aan met deze bedrijven, met als doelstelling a) het opheffen van de bestaande schending, b) het herstellen van de schade en c) het voorkomen van toekomstige gelijksoortige schendingen. Dit sluit nauw aan bij de verplichtingen van 'due diligence' en het stimuleren van 'herstel en verhaal' uit het IMVB convenant. De looptijd van deze dialogen verschilt per onderneming en is vooraf moeilijk in te schatten. Elk kwartaal wordt gerapporteerd over het verloop van de dialogen en de resultaten. De resultaten van dit programma worden nader toegelicht in hoofdstuk 6.

Bedrijven uitsluiten na periode van niet-succesvol engagement

Als een onderneming niet openstaat voor engagement of als er in een periode van maximaal drie jaar er onvoldoende verbetering is geboekt in de dialoog naar aanleiding van een schending van internationale normen, zetten wij het bedrijf op onze uitsluitingenlijst. De maatstaf hierbij vormen de vooraf per dialoog vastgestelde criteria (KPI's). Indien er sprake is van te weinig vooruitgang of te weinig respons op deze criteria wordt de dialoog beëindigd en willen we niet langer in deze onderneming beleggen.

Verankering richtlijnen en UNGPs in nieuwe contracten met vermogensbeheerders

We hebben in 2022 géén nieuw contracten afgesloten met een vermogensbeheerder. Bij nieuwe contracten leggen we onder andere vast dat de beheerder ESG-factoren moet meewegen in het beleggingsproces, waarbij de OESO-richtlijnen, de UNGPs en verplichtingen uit hoofde van het IMVB-convenant leidend zijn.

Transparantie Beleggingen

We beleggen direct in aandelen en bedrijfsobligaties van bedrijven, maar ook indirect via beleggingsfondsen. We willen transparant zijn over de beleggingen in ondernemingen, daarom publiceren we op onze [website](#) een overzicht van de ondernemingen waarin we per ultimo 2022 direct in belegden. De indirecte beleggingen betrof de volgende beleggingsfondsen:

Beleggingscategorie	Vermogensbeheerder	Fondsnaam
Hypotheke	Aegon	Dutch Mortgage Fund
Hypotheke	Aegon	Dutch Mortgage Fund 2

Hypotheeken	ASR	Hypotheekfonds 100% niet-NHG
Geldmarkt	BlackRock	ICS Euro Liquidity Fund
High Yield obligaties	Robeco	High Yield Bond Fund
Obligaties Opkomende markten	Neuberger Berman	Emerging Debt Hard Currency Fund
Obligaties Opkomende markten	SSGA	Emerging Markets Local Gov. Bond Index fund
Obligaties Opkomende markten	Colchester	Local Markets Bond Fund
Vastgoed	CBRE	Dutch Residential Fund
Vastgoed	CBRE	Dutch Retail Fund
Vastgoed	Invesco	Core Real Estate USA Fund
Vastgoed	Morgan Stanley	Prime Property Fund
Vastgoed	CBRE	Pan European Core Fund

Bijlage 1 – Principes van het UN Global Compact

#	UN Global Compact Principe
1	Bedrijven dienen (binnen de grenzen van hun invloedssfeer) de internationaal uitgevaardigde mensenrechten te eerbiedigen
2	Bedrijven dienen zich er steeds van te vergewissen dat zij niet medeplichtig worden aan schending van de mensenrechten
3	Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven
4	Bedrijven dienen iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid uit te bannen
5	Bedrijven dienen kinderarbeid affectief af te schaffen
6	Bedrijven dienen discriminatie in arbeid en beroep te bestrijden
7	Bedrijven dienen voorzorg te betrachten bij hun benadering van milieu-uitdagingen
8	Bedrijven dienen initiatieven te ondernemen om een groter milieubesef te bevorderen
9	Bedrijven dienen de ontwikkeling en de verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren
10	Bedrijven moeten elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping

Bijlage 2 – Uitsluitingslijst per criterium

Uitsluitingslijst Kinderarbeid

Onderneming	Regio
Cargill, Inc.	United States and Canada
H & M Finance BV	Europe
H&M Hennes & Mauritz AB	Europe
Hyundai Capital America, Inc.	United States and Canada
Hyundai Capital Services, Inc.	Asia / Pacific
Hyundai Motor Co., Ltd.	Asia / Pacific
Mars, Inc.	United States and Canada
Nestlé Finance International Ltd.	Europe
Nestle Holdings, Inc.	United States and Canada
Nestlé SA	Europe
Olam International Ltd.	Asia / Pacific
PT Hyundai Motor Manufacturing Indonesia	Asia / Pacific
Reckitt Benckiser Group Plc	Europe
Reckitt Benckiser Treasury Services Plc	Europe
SL Corp.	Asia / Pacific
Socfinaf SA	Europe
Société Financière des Caoutchoucs SA	Europe
The Wendy's Co.	United States and Canada
Unilever Capital Corp.	United States and Canada
Unilever Finance Netherlands BV	Europe
Unilever NV	Europe
Unilever Plc	Europe
Walmart, Inc.	United States and Canada
Wendy's Funding LLC	United States and Canada
The Wendy's Co.	United States and Canada

Bron: Sustainabilitytics

Uitsluitingslijst Tabak

Onderneming	Regio
22nd Century Group Inc	United States and Canada
Al-Eqbal Co. for Investment Plc	Africa / Middle East
Altria Group Inc.	United States and Canada
B.A.T. Capital Corp.	United States and Canada
B.A.T. International Finance p.l.c.	Europe
BADECO ADRIA dd	Europe
BAT Brasil	Latin America and Caribbean
British American Tobacco Bangladesh Co.	Asia / Pacific
British American Tobacco Holdings (The Netherlands) B.V.	Europe
British American Tobacco Kenya Ltd.	Africa / Middle East
British American Tobacco Malaysia Bhd.	Asia / Pacific
British American Tobacco p.l.c.	Europe
British American Tobacco Uganda Ltd.	Africa / Middle East
British American Tobacco Zambia Plc	Africa / Middle East
British American Tobacco Zimbabwe Ltd.	Africa / Middle East
Bulgartabac Holding AD	Europe
Ceylon Tobacco Co PLC	Asia / Pacific
China Boton Group Co., Ltd.	Asia / Pacific

China National Tobacco Corp.	Asia / Pacific
Coka Duvanska Industrija AD	Europe
CTO Public Co. Ltd.	Europe
Duvanska Industrija a.d. Bujanovac	Europe
Eastern Co. (Egypt)	Africa / Middle East
G-Shank Enterprise Co., Ltd.	Asia / Pacific
Godfrey Phillips India Ltd.	Asia / Pacific
Golden Tobacco Ltd	Asia / Pacific
Gotse Delchev Tabac AD	Europe
Haci Ömer Sabanci Holding A.S.	Africa / Middle East
Hoang Long Group	Asia / Pacific
Imperial Brands Finance Netherlands BV	Europe
Imperial Brands Finance Plc	Europe
Imperial Brands PLC	Europe
ITC Ltd.	Asia / Pacific
Japan Tobacco Inc.	Asia / Pacific
Jerusalem Cigarette co. LTD.	Africa / Middle East
JT International Financial Services BV	Europe
Karelia Tobacco Co., Inc.	Europe
Khyber Tobacco Co Ltd	Asia / Pacific
KT&G Corp	Asia / Pacific
Lorillard, LLC	United States and Canada
LT Group, Inc.	Asia / Pacific
Ngan Son JSC	Asia / Pacific
Nikotiana BT Holding AD	Europe
NTC Industries Ltd	Asia / Pacific
Old Holdco, Inc.	United States and Canada
Pakistan Tobacco Co. Ltd.	Asia / Pacific
Philip Morris (Pakistan) Ltd.	Asia / Pacific
Philip Morris CR a.s.	Europe
Philip Morris International Inc.	United States and Canada
Philip Morris Operations AD	Europe
PT Bentoel International Investama Tbk	Asia / Pacific
PT Gudang Garam Tbk	Asia / Pacific
PT Hanjaya Mandala Sampoerna Tbk	Asia / Pacific
PT Indonesian Tobacco Tbk	Asia / Pacific
PT Wismilak Inti Makmur Tbk	Asia / Pacific
Pyxus International, Inc.	United States and Canada
Reinet Investments S.C.A.	Europe
Reynolds American Inc.	United States and Canada
Scandinavian Tobacco Group A/S	Europe
Shanghai Industrial Holdings Ltd.	Asia / Pacific
Sila Holding AD	Europe
Sinnar Bidi Udyog Ltd.	Asia / Pacific
SITAB	Africa / Middle East
Slantse Stara Zagora Tabac AD	Europe
Standard Diversified, Inc.	United States and Canada
STG Global Finance BV	Europe
Sunwoda Electronic Co., Ltd.	Asia / Pacific
Swedish Match AB	Europe
Tanzania Cigarette Co. Ltd.	Africa / Middle East
Tian Chang Group Holdings Ltd.	Asia / Pacific
Turning Point Brands Inc	United States and Canada

Tutunski Kombinat AD Prilep	Europe
Union Investment Corp.	Africa / Middle East
Union Tobacco & Cigarette Industries Co	Africa / Middle East
Universal Corp	United States and Canada
Vapor Group, Inc.	United States and Canada
VaporBrands International Inc	United States and Canada
Vector Group Ltd	United States and Canada
VPR Brands LP	United States and Canada
VST Industries Ltd.	Asia / Pacific
Wee-Cig International Corp	United States and Canada
West Indian Tobacco Co. Ltd.	Latin America and Caribbean

Bron: Sustainalytics

Uitsluitingslijst Genetische modificatie

Onderneming	Regio
22nd Century Group Inc	United States and Canada
Adecoagro SA	Europe
Bayer AG	Europe
Bayer Capital Corp. BV	Europe
Bayer Corp.	United States and Canada
Bayer US Finance II LLC	United States and Canada
Bayer US Finance LLC	United States and Canada
Bioceres Crop Solutions Corp.	Latin America and Caribbean
Calyxt, Inc.	United States and Canada
Collectis SA	Europe
Corteva, Inc.	United States and Canada
E.I. du Pont de Nemours & Co.	United States and Canada
iBio, Inc.	United States and Canada
Kaveri Seed Co. Ltd.	Asia / Pacific
KWS SAAT SE & Co. KGaA	Europe
Monsanto Co.	United States and Canada
Monsanto Finance Canada Co.	United States and Canada
PT BISI International Tbk	Asia / Pacific
Syngenta AG	Europe
Syngenta Finance AG	Europe
Syngenta Luxembourg Finance No. 2 SA	Europe
Vilmorin & Cie, SA	Europe
Yuan Longping High-Tech Agriculture Co., Ltd.	Asia / Pacific

Bron: Sustainalytics

Uitsluitingslijst Controversiële wapens

Onderneming	Regio
Aerojet Rocketdyne Holdings Inc	United States and Canada
Aerospace Long-March International Trade Co., Ltd.	Asia / Pacific
Airbus Finance BV	Europe
Airbus SE	Europe
Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.	Asia / Pacific
Arcon Partners Ltd.	Europe
Armco JSC	Europe
Aryt Industries Ltd.	Africa / Middle East
Aselsan Elektronik Sanayi ve Ticaret AS	Africa / Middle East
Babcock International Group PLC	Europe

BAE Systems (Finance) Ltd.	Europe
BAE Systems Holdings, Inc.	United States and Canada
BAE Systems PLC	Europe
Bharat Dynamics Limited	Asia / Pacific
BlackRock, Inc.	United States and Canada
Brookfield Asset Management Inc.	United States and Canada
Brookfield Business Partners L.P.	Latin America and Caribbean
Brookfield Finance LLC	United States and Canada
Brookfield Finance, Inc.	United States and Canada
Brookfield WEC Holdings, Inc.	United States and Canada
Bulcomers KS Ltd.	Europe
BWX Technologies, Inc.	United States and Canada
BWX Technologies, Inc. /Old/	United States and Canada
CACI International Inc	United States and Canada
China National Nuclear Corp /Old/	Asia / Pacific
China National Nuclear Corp.	Asia / Pacific
China North Industries Corp.	Asia / Pacific
China Shipbuilding Industry Co., Ltd.	Asia / Pacific
CNIM Group SA	Europe
Compania Nationala ROMARM SA	Europe
CSRA Inc.	United States and Canada
Dassault Aviation S.A.	Europe
Defense Research & Development Organization	Asia / Pacific
Ducommun Inc	United States and Canada
Finmeccanica Finance SA	Europe
Fluor Corp.	United States and Canada
Force Protection Inc.	United States and Canada
Forest City Realty Trust Inc	United States and Canada
General Dynamics Corp	United States and Canada
General Dynamics Ordnance & Tactical Systems, Inc.	United States and Canada
Geofoto, Inc. doo	Europe
Global Industrial & Defence Solutions	Asia / Pacific
Hanwha Corp	Asia / Pacific
Harris Corp	United States and Canada
Holding Korporacija Krusik AD Valjevo	Europe
Honeywell International Inc	United States and Canada
Huntington Ingalls Industries, Inc.	United States and Canada
ICL Group Ltd.	Africa / Middle East
Israel Corp. Ltd.	Africa / Middle East
Jacobs Engineering Group Inc	United States and Canada
KLX Inc	United States and Canada
L3 Technologies, Inc.	United States and Canada
L3Harris Technologies, Inc.	United States and Canada
Larsen & Toubro Limited	Asia / Pacific
Leidos Holdings Inc	United States and Canada
Leidos, Inc.	United States and Canada
Leonardo S.p.a.	Europe
Leonardo US Holding, Inc.	United States and Canada
LIG Nex1 Co Ltd	Asia / Pacific
Litton Industries, Inc.	United States and Canada
Lockheed Martin Corp	United States and Canada
Makina Ve Kimya Endustrisi Kurumu	Africa / Middle East
ManTech International Corp.	United States and Canada

MAXAMCorp Holding SL	Europe
Mississagi Power Trust	United States and Canada
Moog Inc	United States and Canada
Nityanand Udyog Pvt Ltd.	Asia / Pacific
Northrop Grumman Corp.	United States and Canada
Northrop Grumman Innovation Systems, Inc.	United States and Canada
Northrop Grumman Systems Corp.	United States and Canada
Oceaneering International, Inc.	United States and Canada
Poongsan Corporation	Asia / Pacific
Poongsan Holdings Corporation	Asia / Pacific
Raytheon Co	United States and Canada
Raytheon Technologies Corp.	United States and Canada
Rockwell Collins, Inc.	United States and Canada
Rolls-Royce Holdings PLC	Europe
Rolls-Royce Plc	Europe
Rostec Corporation	Europe
Safran SA	Europe
SNT DYNAMICS Co., Ltd.	Asia / Pacific
SNT Holdings Co., Ltd.	Asia / Pacific
State Street Corp.	United States and Canada
T. Rowe Price Group Inc	United States and Canada
Tasko Corp.	Europe
Textron Inc.	United States and Canada
Thales SA	Europe
The Boeing Company	United States and Canada
The Day & Zimmermann Group, Inc.	United States and Canada
Turkish Armed Forces Foundation	Africa / Middle East
Ultra Electronics Holdings PLC	Europe
United Aircraft Corp. PJSC	Europe
United Technologies Corp	United States and Canada
Walchandnagar Industries Ltd.	Asia / Pacific
Yugoimport-SDPR	Europe
Zodiac Aerospace SA	Europe

Bron: Sustainalytics

Uitsluitingslijst niet succesvol engagement

Onderneming	Regio
1MDB Global Investments Ltd.	Latin America and Caribbean
63 Moons Technologies Ltd.	Asia / Pacific
Aerospace Long-March International Trade Co., Ltd.	Asia / Pacific
ALROSA Finance SA	Europe
ALROSA PJSC	Europe
Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.	Asia / Pacific
AVIC International Finance & Investment Ltd.	Latin America and Caribbean
AviChina Industry & Technology Co., Ltd.	Asia / Pacific
Bharat Dynamics Ltd.	Asia / Pacific
CH. Karnchang Public Co. Ltd.	Asia / Pacific
China Huarong Asset Management Co., Ltd.	Asia / Pacific
China National Petroleum Corp.	Asia / Pacific
China North Industries Corp.	Asia / Pacific
China Northern Rare Earth (Group) High-Tech Co., Ltd.	Asia / Pacific

China Spacesat Co., Ltd.	Asia / Pacific
Chongqing Energy Investment Group Co., Ltd.	Asia / Pacific
CK Power Public Co. Ltd.	Asia / Pacific
CNPC Global Capital Ltd.	Asia / Pacific
Coal India Ltd.	Asia / Pacific
Compania Nationala ROMARM SA	Europe
Cox & Kings (India) Ltd.	Asia / Pacific
Defense Research & Development Organization	Asia / Pacific
Elbit Systems Ltd.	Africa / Middle East
Export-Import Bank of India	Asia / Pacific
Gaz Capital SA	Europe
Gaz Finance Plc	Europe
Gazprom PJSC	Europe
Gazprombank OJSC	Europe
GPN Capital SA	Europe
Hanergy Mobile Energy Holding Group Co., Ltd.	Asia / Pacific
Hanergy Thin Film Power Group Ltd.	Asia / Pacific
Huarong Finance 2017 Co. Ltd.	Asia / Pacific
Huarong Finance 2019 Co. Ltd.	Asia / Pacific
Huarong Finance Co. Ltd.	Latin America and Caribbean
Huarong Finance II Co. Ltd.	Asia / Pacific
Huarong Universe Investment Holding Ltd.	Latin America and Caribbean
IMI Systems Ltd.	Africa / Middle East
IndigoVision Group Ltd.	Europe
Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.	Asia / Pacific
Irkut Corp.	Europe
Kangde Xin Composite Material Group Co., Ltd.	Asia / Pacific
Kangmei Pharmaceutical Co., Ltd.	Asia / Pacific
Larsen & Toubro Ltd.	Asia / Pacific
LIG Nex1 Co., Ltd.	Asia / Pacific
Makina VE Kimya Endustrisi Kurumu Genel Mudurlugu	Africa / Middle East
Metallurgical Corp. of China Ltd.	Asia / Pacific
Mindtree Ltd.	Asia / Pacific
MMC Finance DAC	Europe
MMC Norilsk Nickel PJSC	Europe
Motorola Solutions, Inc.	United States and Canada
Motorola, Inc.	United States and Canada
Mumias Sugar Co. Ltd.	Africa / Middle East
Nityanand Udyog Pvt Ltd.	Asia / Pacific
NMC Health Plc	Europe
NMC Healthcare Sukuk Ltd.	Latin America and Caribbean
Oriental Bank of Commerce Ltd.	Asia / Pacific
Petróleos de Venezuela SA	Latin America and Caribbean
Poongsan Corp.	Asia / Pacific
POONGSAN HOLDINGS Corp.	Asia / Pacific
Punjab National Bank	Asia / Pacific
Rosneft International Finance Ltd.	Europe
Rosneft Oil Co.	Europe
Rostec Corp.	Europe
Rostelecom PJSC	Europe
RSHB Capital SA	Europe
Russian Agricultural Bank OJSC	Europe

Russian Railways OJSC	Europe
RZD Capital Plc	Europe
SA Global Sukuk Ltd.	Latin America and Caribbean
Saudi Arabian Oil Co.	Africa / Middle East
SB Capital SA	Europe
Sberbank Russia PJSC	Europe
SNT DYNAMICS Co., Ltd.	Asia / Pacific
SNT Holdings Co., Ltd.	Asia / Pacific
State Development Corp. VEB.RF	Europe
Steel Authority of India Ltd.	Asia / Pacific
Tatneft PJSC	Europe
The Day & Zimmermann Group, Inc.	United States and Canada
Transneft PJSC	Europe
Uchumi Supermarkets Ltd.	Africa / Middle East
Unitech Ltd.	Asia / Pacific
United Aircraft Corp. PJSC	Europe
United Bank of India	Asia / Pacific
VEB Finance Plc	Europe
VTB Bank PJSC	Europe
VTB Capital SA	Europe
VTB Eurasia DAC	Europe
Walchandnagar Industries Ltd.	Asia / Pacific
Wirecard AG	Europe

Bron: Sustainalytics

Uitsluitingslijst ESG controverses

Onderneming	Regio
1MDB Global Investments Ltd.	Latin America and Caribbean
63 Moons Technologies Ltd	Asia / Pacific
Adani Enterprises Limited	Asia / Pacific
Banca Monte dei Paschi di Siena SpA	Europe
Bayer AG	Europe
Bayer Capital Corp. BV	Europe
Bayer US Finance II LLC	United States and Canada
Bayer US Finance LLC	United States and Canada
China Huiyuan Juice Group Ltd.	Asia / Pacific
China Metallurgical Group Corp.	Asia / Pacific
China Minmetals Group Co. Ltd.	Asia / Pacific
China National Petroleum Corp.	Asia / Pacific
China Northern Rare Earth (Group) High-Tech Co Ltd	Asia / Pacific
China Petrochemical Corp.	Asia / Pacific
China Petroleum & Chemical Corp.	Asia / Pacific
CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.	Latin America and Caribbean
CNPC Capital Co., Ltd.	Asia / Pacific
CNPC General Capital Ltd.	Latin America and Caribbean
Construtora Norberto Odebrecht SA	Latin America and Caribbean
Cox & Kings (India) Ltd.	Asia / Pacific
Energy Transfer LP	United States and Canada
Energy Transfer Operating LP	United States and Canada
ETP Legacy LP	United States and Canada
Hanergy Mobile Energy Holding Group Co., Ltd.	Asia / Pacific
Hanergy Thin Film Power Group Limited	Asia / Pacific
Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.	Asia / Pacific

Lingui Developments Bhd.	Asia / Pacific
Mallinckrodt PLC	Europe
MCC Holding (Hong Kong) Corp. Ltd.	Asia / Pacific
Metallurgical Corporation of China Ltd.	Asia / Pacific
Midwest Connector Capital Co. LLC	United States and Canada
Minera México SA de CV	Latin America and Caribbean
Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.	Asia / Pacific
MMC Finance DAC	Europe
MMC Norilsk Nickel PJSC	Europe
Monsanto Co.	United States and Canada
MTN (Mauritius) Investments Ltd.	Africa / Middle East
MTN Group Limited	Africa / Middle East
Mumias Sugar Company Limited	Africa / Middle East
NMC Health PLC	Europe
Novonor SA	Latin America and Caribbean
NuFlare Technology Inc	Asia / Pacific
OCP S.A.	Africa / Middle East
OEC Finance Ltd.	United States and Canada
Oil and Natural Gas Corporation Limited	Asia / Pacific
ONGC Videsh Ltd.	Asia / Pacific
ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.	Asia / Pacific
Orascom Investment Holding SAE	Africa / Middle East
Pacific Gas & Electric Co.	United States and Canada
PEMEX Project Funding Master Trust	United States and Canada
Pepkor Holdings Ltd.	Africa / Middle East
PetroChina Co Ltd	Asia / Pacific
Petróleos de Venezuela S.A.	Latin America and Caribbean
Petroleos Mexicanos S.A. de C.V.	Latin America and Caribbean
Petroliam Nasional Berhad	Asia / Pacific
Petronas Capital Ltd.	Asia / Pacific
PG&E Corp	United States and Canada
PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)	Asia / Pacific
Regency Energy Finance Corp.	United States and Canada
Regency Energy Partners LP	United States and Canada
Rostec Corporation	Europe
Royal Imtech N.V.	Europe
Samling Global Limited	Asia / Pacific
SemGroup LLC	United States and Canada
Sinopec Capital (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Capital Co., Ltd.	Asia / Pacific
Sinopec Capital Ltd.	Asia / Pacific
Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development Ltd.	Latin America and Caribbean
Steinhoff International Holdings N.V.	Africa / Middle East
Sunoco Logistics Partners Operations LP	United States and Canada
Teva Pharmaceutical Finance Co. BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Co. LLC	United States and Canada

Teva Pharmaceutical Finance II BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance IV, B.V.	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands II BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands III B.V.	Europe
Teva Pharmaceutical Industries Limited	Africa / Middle East
The New Reclamation Group (Pty) Ltd.	Africa / Middle East
Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated	Asia / Pacific
Toshiba Corp.	Asia / Pacific
Uchumi Supermarkets Limited	Africa / Middle East
Unitech Limited	Asia / Pacific
Vale Overseas Ltd.	Latin America and Caribbean
Vale S.A.	Latin America and Caribbean
Wachovia Bank NA (Charlotte, North Carolina)	United States and Canada
Wachovia Corp.	United States and Canada
Wells Fargo & Company	United States and Canada
Wells Fargo Bank NA	United States and Canada
Wells Fargo Bank, NA (Sioux Falls, South Dakota)	United States and Canada
Wells Fargo Canada Corp.	United States and Canada
Wirecard AG	Europe

Bron: Sustainalytics

Uitsluitingslijst UN Global Compact schendingen

Onderneming	Regio
63 Moons Technologies Ltd	Asia / Pacific
ALROSA PJSC	Europe
ALROSA-Nyurba PJSC	Europe
Abdul Qader Khan Research Laboratories (AQKRL)	Asia / Pacific
Academician V.P. Makeyev State Rocket OJSC	Europe
Adani Enterprises Limited	Asia / Pacific
Adani Ports & Special Economic Zone Ltd	Asia / Pacific
Aerospace Long-March International Trade Co., Ltd.	Asia / Pacific
Aeroteh SA	Europe
Air Weapons Complex	Asia / Pacific
Alrosa Finance SA	Europe
Anhui GreatWall Military Industry Co., Ltd.	Asia / Pacific
Avibras Industria Aeroespacial S/A.	Latin America and Caribbean
Bank for Development & Foreign Economic Affairs	Europe
Bashneft PJSC	Europe
Bharat Dynamics Limited	Asia / Pacific
CNPC (HK) Overseas Capital Ltd.	Latin America and Caribbean
CNPC Capital Co., Ltd.	Asia / Pacific
CNPC General Capital Ltd.	Latin America and Caribbean
CNPC Global Capital Ltd.	Asia / Pacific
Cal Phoenix Re Ltd. Series 2018-1	United States and Canada
Central Telegraph PJSC	Europe
China Aerospace Science & Technology Corp.	Asia / Pacific
China Metallurgical Group Corp.	Asia / Pacific
China Minmetals Group Co. Ltd.	Asia / Pacific
China National Petroleum Corp.	Asia / Pacific
China North Industries Corp.	Asia / Pacific
China Northern Rare Earth (Group) High-Tech Co Ltd	Asia / Pacific
China Petrochemical Corp.	Asia / Pacific

China Petroleum & Chemical Corp.	Asia / Pacific
China Spacesat Co Ltd	Asia / Pacific
Compania Nationala ROMARM SA	Europe
Cox & Kings (India) Ltd.	Asia / Pacific
Dali Capital Plc	Europe
Defense Research & Development Organization	Asia / Pacific
Development Bank of The Republic of Belarus	Europe
ETC Sunoco Holdings LLC	United States and Canada
ETP Legacy LP	United States and Canada
El Sewedy Electric Co	Africa / Middle East
Enable Midstream Partners LP	United States and Canada
Energy Transfer LP	United States and Canada
Energy Transfer Operating LP	United States and Canada
Eskom Holdings SOC Limited	Africa / Middle East
First Union Capital II	United States and Canada
First Union Corp.	United States and Canada
GPN Capital SA	Europe
Gaz Capital SA	Europe
Gaz Finance Plc	Europe
Gazprom Neft PJSC	Europe
Gazprom PJSC	Europe
Gazprombank OJSC	Europe
Hangzhou Hikvision Digital Technology Co., Ltd.	Asia / Pacific
Inco Ltd.	United States and Canada
Inner Mongolia Baotou Steel Union Co. Ltd.	Asia / Pacific
Irkut Corporation	Europe
Israel Aerospace Industries Ltd.	Africa / Middle East
Kangmei Pharmaceutical Co Ltd	Asia / Pacific
L&T Finance Holdings Ltd	Asia / Pacific
L&T Technology Services Ltd.	Asia / Pacific
LIG Corp.	Asia / Pacific
LIG Nex1 Co Ltd	Asia / Pacific
Larsen & Toubro Infotech Limited	Asia / Pacific
Larsen & Toubro Limited	Asia / Pacific
Lingui Developments Bhd.	Asia / Pacific
Lockheed Martin Corp	United States and Canada
MCC Holding (Hong Kong) Corp. Ltd.	Asia / Pacific
MMC Finance DAC	Europe
MMC Norilsk Nickel PJSC	Europe
MTN (Mauritius) Investments Ltd.	Africa / Middle East
MTN Group Limited	Africa / Middle East
MTN Nigeria Communications Ltd.	Africa / Middle East
Makina Ve Kimya Endustrisi Kurumu	Africa / Middle East
Mattel, Inc.	United States and Canada
Metallurgical Corporation of China Ltd.	Asia / Pacific
Midwest Connector Capital Co. LLC	United States and Canada
Mil-spec Industries Corp	United States and Canada
Mindtree Ltd.	Asia / Pacific
Minmetals Bounteous Finance (BVI) Ltd.	Asia / Pacific
Mosenergo OAO	Europe
Mumias Sugar Company Limited	Africa / Middle East
NIS AD	Europe
National Development Complex	Asia / Pacific

Nityanand Udyog Pvt Ltd.	Asia / Pacific
North Queensland Export Terminal Pty Ltd.	Asia / Pacific
Novorossiysk Commercial Sea Port PJSC	Europe
NuFlare Technology Inc	Asia / Pacific
OCP S.A.	Africa / Middle East
ONGC Videsh Ltd.	Asia / Pacific
ONGC Videsh Vankorneft Pte Ltd.	Asia / Pacific
Oil and Natural Gas Corporation Limited	Asia / Pacific
Orascom Investment Holding SAE	Africa / Middle East
PEMEX Project Funding Master Trust	United States and Canada
PETRONAS Energy Canada Ltd.	United States and Canada
PG&E Corp	United States and Canada
PG&E Energy Recovery Funding LLC	United States and Canada
PSB Finance S.A.	Europe
PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)	Asia / Pacific
Pacific Gas & Electric Co.	United States and Canada
Penntex Midstream Partners LP	United States and Canada
PetroChina Co Ltd	Asia / Pacific
Petroleos Mexicanos S.A. de C.V.	Latin America and Caribbean
Petroliam Nasional Berhad	Asia / Pacific
Petronas Capital Ltd.	Asia / Pacific
Petronas Global Sukuk Ltd.	Asia / Pacific
Petróleos de Venezuela S.A.	Latin America and Caribbean
Philadelphia Energy Solutions Refining & Marketing LLC	United States and Canada
Philadelphia Energy Solutions, Inc.	United States and Canada
Poongsan Corporation	Asia / Pacific
Poongsan Holdings Corporation	Asia / Pacific
Promsvyazbank PJSC	Europe
RSHB Capital S.A.	Europe
RZD Capital Plc	Europe
Raytheon Co	United States and Canada
Raytheon Missiles & Defense	United States and Canada
Raytheon Technologies Corp.	United States and Canada
Regency Energy Finance Corp.	United States and Canada
Regency Energy Partners LP	United States and Canada
Rockwell Collins, Inc.	United States and Canada
Roketsan Roket Sanayii ve Ticaret AS	Africa / Middle East
Rosneft International Finance Ltd.	Europe
Rosneft Oil Co.	Europe
Rostec Corporation	Europe
Rostelecom PJSC	Europe
Russian Agricultural Bank OJSC	Europe
Russian Railways OJSC	Europe
S-Oil Corp.	Asia / Pacific
SA Global Sukuk Ltd.	Latin America and Caribbean
SABIC Capital I BV	Europe
SB Capital S.A.	Europe
SNT DYNAMICS Co., Ltd.	Asia / Pacific
SNT Holdings Co., Ltd.	Asia / Pacific
Sabic Capital II BV	Europe
Samling Global Limited	Asia / Pacific
Saudi Arabian Oil Co.	Africa / Middle East
Saudi Basic Industries Corp	Africa / Middle East

Sberbank Russia PJSC	Europe
Scancom Plc	Africa / Middle East
SemGroup LLC	United States and Canada
Sinopec Capital (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Capital Co., Ltd.	Asia / Pacific
Sinopec Group Overseas Development (2012) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2013) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2014) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2015) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2016) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2017) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development (2018) Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Group Overseas Development Ltd.	Latin America and Caribbean
Sinopec Kantons Holdings Ltd	Asia / Pacific
Splav State Research & Production Association Fsue	Europe
State Space Corp. Roscosmos	Europe
Sunoco Logistics Partners Operations LP	United States and Canada
Synthetic Moulders Ltd.	Asia / Pacific
TATA Advanced Systems Ltd.	Asia / Pacific
Tactical Missiles Corp. JSC	Europe
Tata Consultancy Services Ltd.	Asia / Pacific
Tata Investment Corp. Ltd.	Asia / Pacific
Tata Sons Private Limited	Asia / Pacific
Tatneft PJSC	Europe
Territorial Generating Co No 1 PJSC	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Co. BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Co. LLC	United States and Canada
Teva Pharmaceutical Finance II BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance IV LLC	United States and Canada
Teva Pharmaceutical Finance IV, B.V.	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands II BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance IV LLC	United States and Canada
Teva Pharmaceutical Finance IV, B.V.	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands II BV	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands III B.V.	Europe
Teva Pharmaceutical Finance Netherlands IV BV	Europe
Teva Pharmaceutical Industries Limited	Africa / Middle East
The Day & Zimmermann Group, Inc.	United States and Canada
Tokyo Electric Power Company Holdings, Incorporated	Asia / Pacific
Toshiba Corp.	Asia / Pacific
Transneft PJSC	Europe
UPL Corp. Ltd.	Africa / Middle East
UPL Ltd	Asia / Pacific
Unitech Limited	Asia / Pacific
United Aircraft Corp. PJSC	Europe
United Technologies Corp	United States and Canada
VEB Finance Plc	Europe
VTB Bank PJSC	Europe
VTB Capital SA	Europe
VTB Eurasia DAC	Europe
Vale Overseas Ltd.	Latin America and Caribbean
Vale S.A.	Latin America and Caribbean
Vozrozhdenie Bank PJSC	Europe

Wachovia Bank NA (Charlotte, North Carolina)	United States and Canada
Wachovia Capital Trust II	United States and Canada
Wachovia Capital Trust III	United States and Canada
Wachovia Corp.	United States and Canada
Walchandnagar Industries Ltd.	Asia / Pacific
Wells Fargo & Company	United States and Canada
Wells Fargo Bank NA	United States and Canada
Wells Fargo Bank, N.A. (Singapore)	Asia / Pacific
Wells Fargo Bank, NA (Sioux Falls, South Dakota)	United States and Canada
Wells Fargo Canada Corp.	United States and Canada
Wells Fargo Capital X	United States and Canada
Wirecard AG	Europe

Bron: Sustainalytics